

Bestelformulier

Handboek en aanvullingen Politiekeurmerk Veilig Wonen®

Graag ontvang ik:

- ☐ ... exemplaar/exemplaren van het Handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen®.
De kosten zijn f 50,- per stuk inclusief handling, exclusief porti.
- ☐ de aanvullingen op het Handboek tot wederopzegging (à f 0,50 per bladzijde exclusief porti).

De bijgevoegde factuur zal door mij binnen 21 dagen worden voldaan.

Bedrijf/Instelling:

Naam: M /V

Functie:

Adres;

Postcode/Plaats:

Tel.: Datum:

Handtekening:

Te zenden aan:

Politie Hollands Midden
p/a Firma van Zijp
Kelvinstraat 61
2723 RJ Zoetermeer
Tel.: 079 - 41 78 81
Fax: 079 - 41 72 09

Voor inhoudelijke informatie:

Politie Hollands Midden
Stafbureau Politiezaken
Tel.: 071 - 45 95 95
Fax: 079 - 41 18 67

Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting
Postbus 1878
3000 BW Rotterdam
Tel.: 010 - 413 09 35
Fax: 010 - 411 42 11

• Hollands Midden

Stuurgroep
Experimenten
Volkshuisvesting

TOETSLIJST

POLITIEKEURMERK VEILIG WONEN®

NAAM BOUWPROJECT:
Wijk/straat:
Plaats:
Opdrachtgever:
Contactpersoon: (TEL.....)

ONTWERPONDERDELEN

SCORE

100%

60%

Wijkopzet (W)

- W1 Omvang, dichtheid en woningdifferentiatie
- W2 Aansluiting op omliggende bebouwing
- W3 Bouwhoogte en schaal
- W4 Groen en speelruimte
- W5 Stedelijke ontmoetingsplekken
- W6 Wijkontsluiting auto
- W7 Wijkontsluiting fiets
- W8 Winkels in de wijk
- W9 Schoolgebouwen en schoolplein
- W10 Jeugdsoos

Verkaveling (V)

- V1 Villawijk
- V2 Twee-onder-een-kap woningen
- V3 Eengezinsrijenwoningen in blokverkaveling
- V4 Eengezinsrijenwoningen in strokenverkaveling
- V5 Binnenterreinen
- V6 Woonhoven
- V7 Meergezinswoningen
- V8 Meergezinswoningen voor ouderen
- V9 Eengezinsrijenwoningen voor ouderen
- V10 Poortwoningen
- V11 Woonwagencentrum

Detailtering Woonomgevingsontwerp (D)

- D1 Parkeren in open lucht
- D2 Prive garages
- D3 Collectieve parkeergarages
- D4 Verlichting openbaar gebied
- D5 Straatmeubilair
- D6 Speelvoorzieningen
- D7 Hondenuitlaatroutes
- D8 Tunnels en onderdoorgangen
- D9 Bushaltes
- D10 Blinde muren
- D11 Achterpaden
- D12 Erfscheidingen
- D13 Schuren en bergingen bij eengezinswoningen
- D14 Voortuin
- D15 Rooilijn
- D16 Openbare verlichting

Bewonersparticipatie en beheer (B)

- B1 Onderhoud
- B2 Toezicht
- B3 Bewonersparticipatie
- B4 Zelfbeheer
- B5 Buurtpreventie

Gebouw (G)

- G1 Oriëntatie woonvertrekken
- G2 Lage daken
- G3 Entreepartij eengezinswoning
- G4 Erkers
- G5 Voordeur
- G6 Zij- en achterdeuren
- G7 Beweegbare ramen en ventilatie-openingen
- G8 Entreepartij meergezinswoningen
- G9 Buitenruimten bij bovenwoningen
- G10 Gemeenschappelijke bergingkelders bij meergezinswoningen
- G11 Beveiligingsverlichting
- G12 Communicatie en alarmering
- G13 Bouwbeslag

Totale per kolom:

In te vullen door de
Keurmerk-commissie

Totaal: 'niet van toepassing':

Minimaal aantal punten dat gehaald moet worden:

n

(37 - n (aantal n.v.t.)) x 60%

Totaal aantal
punten
(kolom 2 + 3 + 4)

POLITIE

Voorwoord

Het bieden van bescherming en veiligheid is een kerntaak van de overheid. Door de toename van de criminaliteit is het algemene gevoel van veiligheid onder druk komen te staan. Het is daarom hoogst noodzakelijk om de uitvoering van die kerntaak te intensiveren en te vernieuwen.

Het kabinet heeft in juni 1995 de nota Veiligheidsbeleid aan de Tweede Kamer aangeboden. In deze nota wordt de noodzaak van intensivering en vernieuwing van zowel de inhoud als de organisatie van het veiligheidsbeleid onderschreven. Het kabinet benadrukt dat de kansen en mogelijkheden van preventie meer gestimuleerd en benut zullen worden. In de uitvoering van het beleid zal de samenwerking tussen overheids- en particuliere organisaties worden versterkt. Daarbij zal met name de herverdeling van gemeenschappelijke en particuliere verantwoordelijkheden de aandacht krijgen.

Een sprekend voorbeeld van de nieuwe aanpak van onveiligheid is het Politiekeurmerk Veilig Wonen®, een initiatief van de politieregio Hollands Midden. Dit keurmerk raakt in feite de kern van het probleem: een veilig gevoel begint met een veilig thuis in een veilige woonomgeving. Ik heb dan ook niet voor niets dit initiatief van de politieregio Hollands Midden omarmd en opgenomen in het nationale veiligheidsbeleid voor de komende jaren.

Het keurmerk, dat thans nog experimenteel is, zal de komende jaren verder worden uitgewerkt tot het Nationaal Keurmerk Veilig Wonen. De inhoud van het keurmerk zal worden uitgebreid met andere aspecten van veiligheid (o.m. brandveiligheid) en het toepassingsgebied van het keurmerk zal verbreed worden. Het wordt daarmee een instrument om veiligheidsaspecten te betrekken bij o.m. het ontwerpen en bouwen van nieuwe wijken (bijv. VINEX-lokaties) en de renovatie van bestaande wijken.

Inmiddels is gebleken dat er vanuit andere delen van het land eveneens belangstelling bestaat voor het experiment en dat men daarbij graag wil aanhaken. Ten behoeve van deze uitbreiding is een tussentijdse herziening van het handboek gemaakt. Het resultaat daarvan ligt voor u. In 1998 zal het definitieve handboek - bestemd voor o.m. projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties en gemeenten - beschikbaar zijn.

Ik wens u veel succes bij de experimenten en het gebruik van dit handboek.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken,
J. Kohnstamm

Sociale veiligheid en inbraakpreventie zijn langzaam maar zeker ook voor volkshuisvesters hot items geworden. Wonen is immers meer dan alleen een dak boven je hoofd. Veiligheid, in je woning maar ook op straat, hoort daar nadrukkelijk bij. Zo komt uit onderzoek onder ouderen naar voren dat gevoelens van onveiligheid reden zijn voor een verhuizing van zelfstandige naar meer beschermende woonvormen. Vraag ouderen wat zij het belangrijkste knelpunt in hun directe woonomgeving vonden en het onderwerp 'sociale veiligheid' prijkt steevast bovenaan het lijstje. Maar ook voor andere leeftijdscategorieën heeft veilig wonen prioriteit.

Veilig Wonen begint op de tekentafel. Daarop vonden de SEV, Politie en het Ministerie van Justitie/Binnenlandse Zaken elkaar. Geïnspireerd door het Engelse "Secured by Design" werden op de Nederlandse praktijk afgestemde ontwerprichtlijnen voor een sociaal veilige wijk en een inbraakveilige woning opgesteld. U vindt ze in dit handboek.

In Engeland werd in woningen die van de politie een zogenaamd 'approved design' kregen 40% minder ingebroken. Met als resultaat: bewoners voelen zich meetbaar veiliger. In Engeland speelt het keurmerk een belangrijke rol in de beslissing een woning wel of niet te kopen. Bouwers daar doen hun uiterste best het keurmerk voor hun woningen te verdienen. Die marktprikkel is ook het uitgangspunt van de Nederlandse 'vertaling' van het Engelse concept, het Politiekeurmerk Veilig Wonen®.

Voorlopig is dat Politiekeurmerk nog experimenteel. De SEV, Politie en het Ministerie van Justitie/Binnenlandse Zaken willen in enkele proefprojecten in diverse regio's uitvinden of alle onderdelen even haalbaar zijn. De SEV hoopt dat veiligheid hierdoor een prominenter plek op de tekentafel en uiteindelijk in de wijken en woningen krijgt.

drs J.G.C.M. Schuyt
directeur Stuurgroep Experimenten
Volkshuisvesting

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Inleiding: werking van het Politiekeurmerk Veilig Wonen®...	3
1. Wijkopzet (W)	6
2. Verkaveling (V)	17
3. Detaillering woonomgeving (D)	29
4. Bewonersparticipatie en beheer (B)	46
5. Gebouw (G)	52
6. Documentatie woonomgeving...	66
7. Documentatie normering gevelelementen...	72
8. Produktwijzer gevelelementen en bestektekst	73
9. Keurmerk aanvragen...	78
Colofon	82
Bijlagen:	
1. Verder lezen...	83
2. Christoffer Alexander, A Pattern Language...	84
3. Theoretische basis criminaliteitsrisico's...	87
4. Indeling Politieregio's	92
5. Contactpersonen	93
6. Model raamovereenkomst...	94

ISBN: 90-5239-106-8

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wat is het Politiekeurmerk Veilig Wonen®

De politie wordt steeds vaker als adviseur betrokken bij bouwplannen. De oorzaak daarvan is de groeiende aandacht van gemeenten, corporaties, projectontwikkelaars, stedenbouwkundigen, architecten en bewoners voor sociale veiligheid en inbraakpreventie. De politie, specialist op het terrein van inbraakpreventie, adviseerde tot voor kort vrijblijvend bij de planontwikkeling voor nieuwbouwprojecten en werd vaak pas bij de planontwikkeling betrokken wanneer de plannen al ver gevorderd waren. Een aantal belangrijke beslissingen waren al genomen. Het vrijblijvende karakter van de advisering zorgde bovendien voor onduidelijkheid: welke adviezen werden nou wel en niet overgenomen.

Een helder eisenpakket, dat vanaf het eerste begin van de planontwikkeling als leidraad kan worden gebruikt, gekoppeld aan een keurmerk dat (bewoners) garandeert dat ook daadwerkelijk met die eisen rekening is gehouden, zou een wezenlijke bijdrage aan sociale veiligheid en inbraakpreventie kunnen leveren.

Dat is de reden geweest voor de Politie in de regio Hollands Midden om het initiatief te nemen voor een Nederlands Politiekeurmerk Veilig Wonen®, gebaseerd op het succesvolle Engelse 'Secured By Design'. De Engelse politie heeft inmiddels een aantal jaren ervaring met het beoordelen en 'keurmerken' van bouwplannen. De plannen moeten aan hoge eisen van inbraakpreventie voldoen voordat ze een 'approved design' krijgen. Tal van opdrachtgevers lieten en laten hun ontwerpplannen toetsen. Gebleken is dat in wijken waar woningen onder Keurmerk gebouwd zijn de criminaliteit 40% lager ligt dan in wijken waar woningen zonder Keurmerk zijn gebouwd. Ook bewoners reageren positief: het keurmerk blijkt de koopbeslissing positief te beïnvloeden en men voelt zich veiliger.

Om een dergelijk keurmerk ook in Nederland in te kunnen voeren ontwikkelde de Politie, in samenwerking met de Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting (SEV) en het Ministerie van Justitie/Binnenlandse Zaken een op de Nederlandse situatie afgestemd pakket maatregelen, dat zowel betrekking heeft op de woningen als op de woonomgeving.

Woningen die aan dat pakket voldoen, komen in aanmerking voor het - voorlopig nog experimentele - Politiekeurmerk Veilig Wonen®. Opdrachtgevers kiezen er vrijwillig voor om 'onder keurmerk te bouwen', het gaat niet om verplichte regelgeving. Vrijwillig dus, maar niet vrijblijvend. Zo wordt het keurmerk pas afgegeven als de plantekeningen door de politie zijn gecontroleerd. De speciaal daarvoor per politieregio ingestelde of alsnog in te stellen keurmerk-commissie controleert ook achteraf, na oplevering, of het project ook conform de plannen is uitgevoerd. De Directie Politie, afdeling Veiligheidsbeleid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft de eindcontrole over de werkwijze van de regionale keurmerk-commissies op zich genomen.

Waar komt het eisenpakket vandaan

Het eisenpakket staat met één been in het ontwerpproces en met één been in de criminaliteitstheorie. Het toonaangevende werk op het terrein van de criminaliteitstheorie is het in 1990 verschenen proefschrift 'Sociaal Veilig Ontwerpen' van Van der Voordt en Van Wegen. Zij onderscheiden acht aspecten, die bepalend zijn voor het criminaliteitsrisico. Deze aspecten zijn ook bruikbaar om bouwplannen op te toetsen en dus om het eisenpakket op te baseren.

Het gaat om:

1. Aanwezigheid van potentiële daders
2. Aanwezigheid van 'sociale ogen'
3. Zichtbaarheid
4. Betrokkenheid/verantwoordelijkheid
5. Attractiviteit
6. Toegankelijkheid/vluchtwegen
7. Aantrekkelijkheid van potentieel doelwit
8. Fysieke kwetsbaarheid van potentieel doelwit

In de bijlage worden deze aspecten verder uitgewerkt en wordt nader ingegaan op delicten en dadertypen. In het eisenpakket wordt telkens aangegeven op welke van de acht genoemde aspecten en delicten een bepaalde eis betrekking heeft.

Voor de mate van inbraakwerendheid van de woningen zelf is niet alleen het slot maar de hele constructie van deuren en ramen van belang. Daarom sluit het eisenpakket voor de woningen aan bij de nieuwe Europese normen (pr-ENV 1627:1994, de voorloper van de NEN 5090) en de bestaande VKG voorschriften. Volgens deze normen worden gehele 'gevelelementen' (ramen en deuren) zowel statisch, dynamisch als manueel beproefd. Vooral de manuele of 'inbrekersproef' sluit aan op de inbrekerspraktijk. Twee erkende keuringsinstituten, de Stichting Kwaliteitscentrum Gevelelementen (SKG) en de Stichting Keuringsbureau Hout (SKH) testen gevelelementen op de genoemde normen. Voorwaarde voor het Politiekeurmerk is het toepassen van gevelelementen die deze test met goed gevolg hebben doorstaan. Inmiddels zijn er al gevelelementen beproefd en goedgekeurd.

De opbouw van het eisenpakket

Het eisenpakket is in vijf schaalniveaus geordend. Van groot naar klein zijn de vijf schaalniveaus: de wijkopzet, de verkaveling, de detaillering van de woonomgeving, bewonersparticipatie en beheer en de gebouwopzet. Ieder schaalniveau kent zijn eigen onderdelen, waarmee rekening moet worden gehouden bij het ontwerpen van woning en woonomgeving. Ontwerponderdelen in de gebouwopzet zijn bijvoorbeeld de voordeur en het bouwbeslag. Ontwerponderdelen bij wijkopzet zijn bijvoorbeeld de aansluiting op de omliggende bebouwing, de bouwhoogte en schaal.

De ontwerponderdelen staan per schaalniveau gerangschikt in de hoofdstukken 1 tot en met 5. Op het tabblad van het betreffende hoofdstuk staan alle onderdelen nog eens samengevat.

Voor alle ontwerponderdelen zijn veiligheidseisen geformuleerd. Uitgangspunt bij die eisen is dat er meer wegen zijn die naar Rome leiden: zij moeten eerder stimulerend dan belemmerend op de creativiteit van de ontwerper werken. De eisen zijn daarom geformuleerd als prestaties. Om aansluiting te vinden bij het ontwerpproces is de volgorde zoveel mogelijk in overeenstemming gebracht met het 'Handboek Beoordelingsrichtlijnen in de Bouw' van de Stichting Bouwkwiteit.

De prestaties vindt u, per ontwerponderdeel, onder het kopje 'wat'. Bij elke prestatie is gespecificeerd hoe u in ieder geval aan die prestatie voldoet. Deze specificaties zijn vermeld onder het kopje 'hoe'. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt in:

- basisspecificaties: leveren tezamen een (basis)punt op;
- bonusspecificaties: hiermee kunt u een bonuspunt verdienen.

Niet alle ontwerponderdelen tellen even zwaar mee voor het keurmerk. De ontwerponderdelen zijn in twee categorieën verdeeld:

- de 100%-categorie:
Het keurmerk bevat 18 onderdelen in de 100%-categorie. In deze categorie (herkenbaar aan de donkerblauwe achtergrond) moet aan alle basisspecificaties worden voldaan; alle basispunten moeten worden gehaald voor het keurmerk.

- de 60%-categorie:
van deze ontwerponderdelen (herkenbaar aan de lichtblauwe achtergrond) moet minimaal 60% worden gerealiseerd om voor het keurmerk in aanmerking te komen.
De bonuspunten tellen echter ook mee, wat betekent dat het totaal aantal basispunten in de 60%-categorie, vermeerderd met de bonuspunten (in de 60%- en de 100%-categorie) minimaal voldoende punten moet opleveren om aan 60% van het aantal ontwerponderdelen te voldoen.

Om het gehele systeem in- en overzichtelijk te maken zijn enkele toetslijsten bijgevoegd, waarop ingevuld kan worden aan welke prestaties in het betreffende project wordt voldaan. Een simpele optelsom leert of dat voldoende is voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen®.

Meer achtergrondinformatie over de werking van het keurmerk, de beoordeling van de plannen en de normering en werking van de gevelementen is opgenomen in de hoofdstukken 6, 7 en 8. Hoofdstuk 6 bevat twee uitgebreide precedentplannen met voorbeelden van de toetslijst.

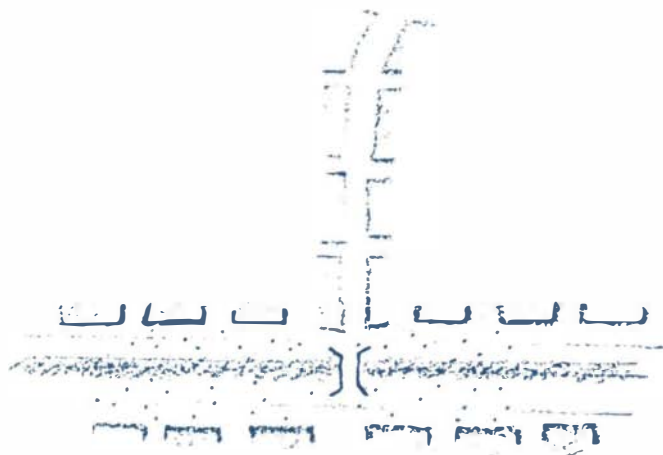
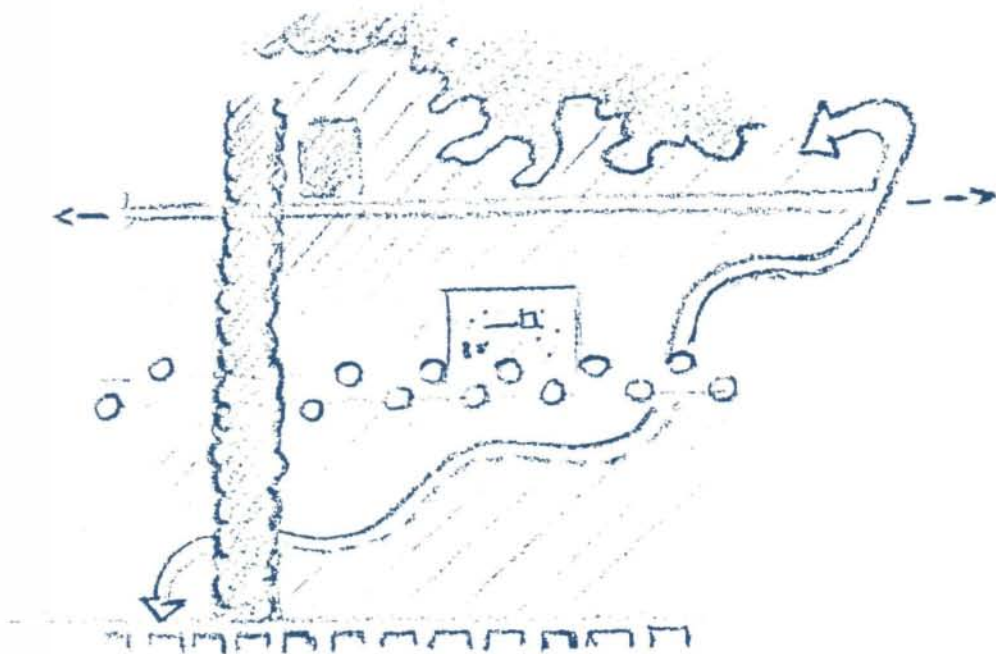
Hoe komt u in aanmerking voor het keurmerk: de procedure

In hoofdstuk 9 van dit handboek wordt de procedure om het keurmerk te mogen voeren meer in detail beschreven. De praktijk heeft uitgewezen dat de volgende stappen onderscheiden kunnen worden:

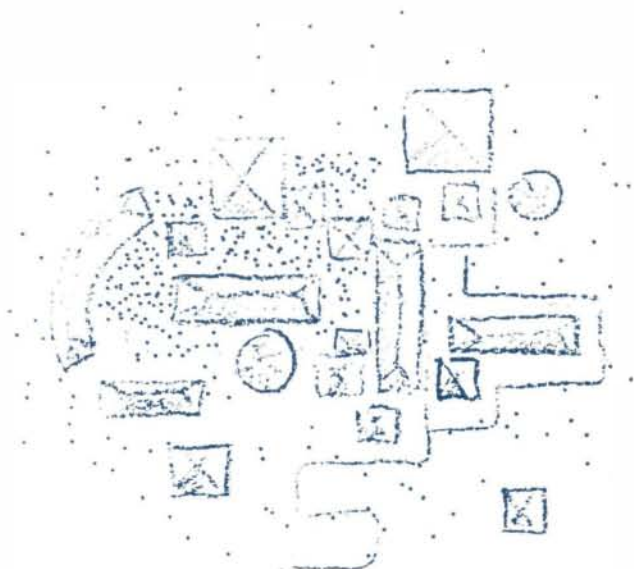
- de preventie-adviseurs van politie adviseren de aanvrager op diens verzoek aan de hand van het handboek in verband met te nemen plan-preventieve maatregelen;
- de keurmerk-commissie laat weten welke eisen voor het project van de aanvrager van toepassing zijn (voor flats gelden door de aanwezigheid van collectieve ruimten bijvoorbeeld andere eisen dan voor eengezinswoningen...);
- de aanvrager stuurt een voordracht in om zijn project voor het keurmerk in aanmerking te laten komen. De indiener rapporteert daarbij zelf aan welke eisen het project naar zijn mening voldoet;
- de voordracht wordt door de keurmerk-commissie beoordeeld. Op basis daarvan wordt een raamovereenkomst (zie bijlage 6) afgesloten over toekenning en gebruik van het keurmerk. Het keurmerk mag dan publicitair gebruikt worden onder toevoeging van 'keurmerk aangevraagd';
- het opgeleverde project wordt gekeurd, waarbij wordt nagegaan of de uitvoering volgens de gemaakte afspraken is geschied;
- de aanvrager krijgt definitieve toestemming om het keurmerk, ook publicitair, te voeren.

Experimenteren met het keurmerk

Het keurmerk is nu nog experimenteel. In een aantal proefprojecten in diverse politieregio's, die in het najaar van 1994 zijn gestart, gaan de Politie en de SEV na of het Politiekeurmerk een haalbare kaart is. Daarbij zal zowel naar de inhoud van het eisenpakket als naar de werkbaarheid van de procedure worden gekeken. Centraal staan haalbaarheid (ook wat kosten betreft), relevantie en toepasbaarheid. Op basis van deze proefprojecten zal worden besloten of het Politiekeurmerk in de loop van 1998 in heel Nederland kan worden ingevoerd.

][
][

Wijkopzet (W)

- W1. Omvang, dichtheid en woningdifferentiatie
- W2. Aansluiting op omliggende bebouwing
- W3. Bouwhoogte en schaal
- W4. Groen en speelruimte
- W5. Stedelijke ontmoetingsplaatsen
- W6. Wijkontsluiting auto
- W7. Wijkontsluiting fiets
- W8. Winkels in de wijk
- W9. Schoolgebouwen en schoolplein
- W10. Jeugdsoos

Alle bovenstaande prestaties vallen in de 60%-categorie

60%

wat:

een wijk waarmee bewoners zich wat de grootte betreft kunnen identificeren en die voor bezoekers als een sociaal en ruimtelijk geheel herkenbaar is. Met name voor grotere wijken geldt dat de onderscheiden doelgroepen moeten beschikken over de leefruimte waaraan zij gezien hun leefstijl behoefte hebben

hoe

basispunt:

- aantal woningen maximaal 3000
- doelgroepen: variatie in doelgroepen (gemengde wijk), volgens het principe van Grunfeld: een homogene buurt in een heterogene wijk
- grootte van homogene buurten: minimaal 100, maximaal 500 woningen
- woningdichtheid: maximaal gemiddeld 40 woningen per hectare (in centrumgebieden is 60 woningen per hectare aanvaardbaar)

bonuspunt:

delicten:

vandalisme, inbraak gebouwen, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid daders, betrokkenheid, aantrekkelijkheid doelwit

afwijkingen: bij een kleinere wijk zonder eigen voorzieningen vervalt de eis van variatie naar doelgroepen

detaillering: W2, W3, W5 en V1-V11

W2. Aansluiting op omliggende bebouwing

60%

wat:

een wijk die in sociaal en psychologisch opzicht aansluit op de rest van de bebouwde kom

hoe

basispunt:

afstand tot aangrenzend woongebied bedraagt maximaal 100 meter

bonuspunt:

geen ruimtelijke barrières tussen woongebieden.
Een fraaie singel bijvoorbeeld kan een geleidelijke overgang naar een volgende buurt gestalte geven
Geen viaducten, tunnels of onderdoorgangen in de route naar het centrum

delicten:

vandalisme, onveiligheidsbeleving

criteria:

toegankelijkheid

detaillering: W4, W6, D8

wat:

een wijk die voldoet aan de menselijke maat en waarmee iemand zich kan identificeren (men voelt zich er niet verloren temidden van anonieme bouwmassa's of een eentonige huizenzee)

hoe

basispunt:

niet hoger bouwen dan vier verdiepingen (exclusief begane grond), met uitzondering van stedenbouwkundig te motiveren hoogte-accenten op specifieke punten. Waar gekozen wordt voor een langgerekt type flatblok, de grootschaligheid optisch verkleinen door opdeling in sub-blokken en accentuering van entreepartijen

bonuspunt:

meergezinswoningen uitsluitend in de vorm van een 'urban villa' of 'torenflat' (met een centrale trap/liftpartij, geen galerij of corridor)

delicten:

vandalisme, buurtoverlast

criteria:

betrokkenheid, toegankelijkheid

detaillering: W4, W5, V3, V4, V7 en V8

wat:

een wijk waarin de jeugd zijn energie en ontdekkingsdrift kan botvieren. Voor de kleinere woonwijk (50-500 woningen) vervalt de richtlijn 'eigen groengebied'

hoe

basispunt:

de wijk heeft een eigen, 'in pandig' dan wel direct op het woongebied aangesloten groengebied, waarin speelvoorzieningen voor zowel jongere als oudere jeugd aanwezig zijn.

bonuspunt:

al het groen binnen de wijk vormt een onderdeel van een groenstructuurplan voor de gehele gemeente. Op dit plan is ook een structuur voor de openbare verlichting afgestemd, gedifferentieerd naar de verschillende verkeerssoorten (auto, fiets, voetganger)

delicten:

vandalisme, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid daders, sociale ogen, zichtbaarheid, attractiviteit, toegankelijkheid, aantrekkelijkheid en kwetsbaarheid doelwit

voorbeelden: wijkpark kan ook lineair element zijn. Dit wijkgroen is aan te vullen met buurtparken of groene knooppunten haaks op het wijkgroen
detaillering: W7, V1, V5, D6

W5. Stedelijke ontmoetingsplaatsen

60%

wat:

publiektrekkende plaatsen met een hoge verblijfskwaliteit, waar sociale contacten tussen wijkbewoners kan ontstaan en waarmee de kans op het ontstaan van 'hangplaatsen' elders in de wijk, waar dit overlast kan geven, verkleind wordt

hoe

basispunt:

openbaar plein met enkele winkels en een snackbar met terras; beschutting bieden door omzoming met bebouwing, niet te royale afmetingen (indicatie: 60 x 30 meter) en door luifels/arcades, zonder dat zichtlijnen vanuit tegenover gelegen woningen verloren gaan

bonuspunt:

een wijkwinkelcentrum aan het centrale plein

delicten:

vandalisme, buurtoverlast

criteria:

betrokkenheid, zichtbaarheid

detaillering: W8, W9

W6. Wijkontsluiting auto

60%

wat:

een wijk waarbij de toegangssituatie door kwaadwillenden als een drempel wordt ervaren, zonder dat bewoners en goedwillende bezoekers het gevoel krijgen op een eiland te zitten

hoe

basispunt:

het aantal ontsluitingen van een middelgrote of grote wijk bedraagt 2 tot 4. Bij een kleine woonwijk (50-500 woningen) geldt als richtlijn: 1 tot 2 ontsluitingen

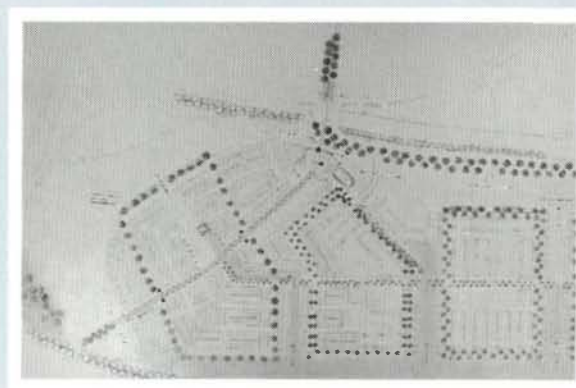
bonuspunt:

delicten:

inbraak gebouwen

criteria:

toegankelijkheid

detaillering: W7, D7

wat:

een wijk waar het veilig fietsen is. Dat geldt zowel voor routes in de wijk als voor routes van en naar de wijk

hoe

basispunt:

- één ontsluiting door groen en één langs bebouwing (de laatste als 'stedelijke route') of één centrale 'stedelijke' verzamelroute.
- De 'stedelijke' route loopt langs de voorkant van bebouwing (niet langs schuttingen van achtertuinen),
- is zichtbaar vanuit deze bebouwing (met behoud van privacy-zone van minimaal 5 meter),
- ligt op maximaal 20 meter van de bebouwing en is bebouwingsloos over een afstand van maximaal 100 meter.
- De half-cilindrische verlichtingssterkte van de openbare verlichting komt nergens onder de waarde 0,8 lux.
- Op de eventuele alternatieve route door het groen wordt geen 'schijnveiligheid' gewekt door een recht beloop en/of openbare verlichting

bonuspunt:

Advies: volg de richtlijnen van de NSVV

- zijpaden of zijstraten liggen op een onderlinge afstand van maximaal 300 meter, aan weerszijden van de route;
- de half-cilindrische verlichtingssterkte komt nergens onder de 1,5 lux, echter zonder dat dit tot verbindungseffecten leidt; men zal daartoe met een kleine afstand tussen de armaturen moeten werken (8-15 m, zie ook D4).

delicten:

openbaar geweld, onveiligheidsbeleving

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid, toegankelijkheid aantrekkelijkheid doelwit, kwetsbaarheid doelwit

detaillering: V1, V11, D4, D8

wat:

een voorzieningengebied dat bijdraagt aan de mogelijkheden om zich met de wijk te identificeren, dat als ontmoetingspunt werkt en waar iets te beleven is, zonder dat dit buiten winkeltijden door een onbewoonde en verlaten sfeer uitnodigt tot vandalisme en andere criminaliteit.

hoe

basispunt:

compact, aaneengesloten winkelgebied met woningen boven een deel (minimaal 60%) van de winkels.

In kleinere wijken, 50 tot 500 woningen kunnen beknopte voorzieningen (bijv. een buurtsupermarkt) ook aan de rand liggen, bijvoorbeeld bij de toegang

bonuspunt:

het winkelcentrum is gesitueerd in het midden van de wijk en boven alle winkels bevinden zich woningen

delicten:

vandalisme, inbraak gebouwen, inbraak auto's, diefstal vanaf openbare weg, openbaar geweld, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid, betrokkenheid, toegankelijkheid, aantrekkelijkheid doelwit, kwetsbaarheid doelwit

voorbeelden: in de brochure en checklist 'Preventief inrichten van winkelgebieden' zijn enkele gunstige en minder gunstige voorbeelden uitgewerkt (zie literatuurlijst)

wat:

een schoollokatie die een rol speelt als ontmoetingsplaats en speelplaats in de wijk, zonder dat dit het schoolgebouw kwetsbaar maakt voor vandalisme

hoe

basispunt:

de school is aan alle kanten omzoomd met woonbebouwing (behalve eventueel de achterkant) met een maximale afstand van 50 meter vanaf de rooilijn. Het schoolplein heeft een openbare speelfunctie tussen de voorkant van de school en de woningen tegenover de school. Hierbij is van belang dat de vuurlinie afgebogen wordt, met andere woorden dat er geen grote glasoppervlakken in de lijn van de doelpalen liggen. Het schoolplein kan eventueel aan de achterkant van de school gesitueerd zijn. Voorwaarde daarbij is dat grote glasoppervlakken (van de groepsruimten) dan niet aan deze kant liggen en dat er een blinde muur van het schoolgebouw is gesitueerd waartegen gebald kan worden.

De achterkant van de school kan aan een barrière (bijvoorbeeld een vaart of een wijkontsluitingsweg) grenzen; in dat geval hoeft deze zijde van de school niet in het zicht van woningen te liggen

bonuspunt:

de school is onbeklimbaar, door het ontbreken van 'opstapjes' (aangebouwde berging, inspringend kozijn, uitstekende hemelwaterafvoer) en door toepassing van hellende daken (hellingshoek minimaal 45 graden) dan wel platte daken met een overstek van minimaal 30 cm

delicten:

vandalisme, inbraak gebouwen, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid daders, aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid, betrokkenheid, toegankelijkheid, aantrekkelijkheid doelwit, kwetsbaarheid doelwit

detaillering: D5, D6, D10

wat:

de wijk kent een voorziening voor de oudere jeugd. Het gebruik van deze voorziening veroorzaakt geen overlast aan omwonenden. De jeugdsoos kan onderdeel zijn van een multi-functioneel voorzieningengebouw. Ook dan is de geformuleerde prestatie van toepassing

hoe

basispunt:

- aan rand van wijk, bij voorkeur aan een wijkontsluitingsweg waar toch al enig lawaai is van auto's en eventueel bussen.
- Loopafstand naar bushalte minimaal 50 meter, maximaal 300 meter, half-cilindrische verlichtingssterkte aan de gevel en in de directe omgeving komt nergens onder de 0,8 lux.
 - In een kleinere wijk (50-500 woningen) wordt de plaatsing van een jeugdsoos afgeraden, vanwege het stempel dat zo'n voorziening op de hele wijk kan drukken

bonuspunt:

de gevelelementen zijn inbraakwerend uitgevoerd, het gebouw is voorzien van een inbraaksignaleringssysteem (melding gaat naar Particuliere Alarm Centrale) en het verlichtingsniveau aan de gevel en in de directe omgeving komt nergens onder de 1,5 lux

delicten:

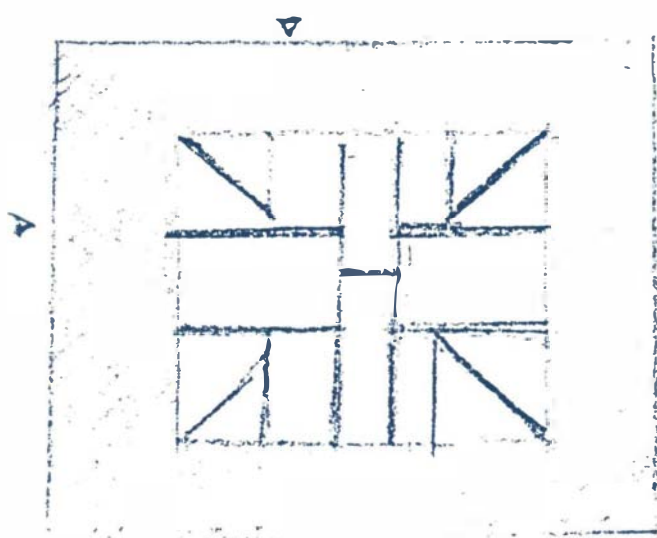
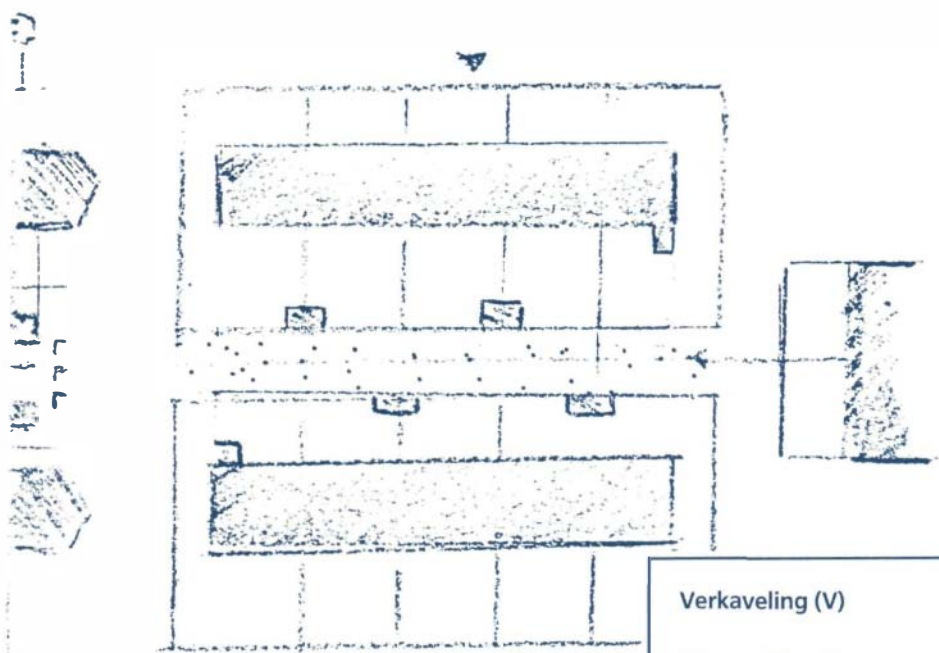
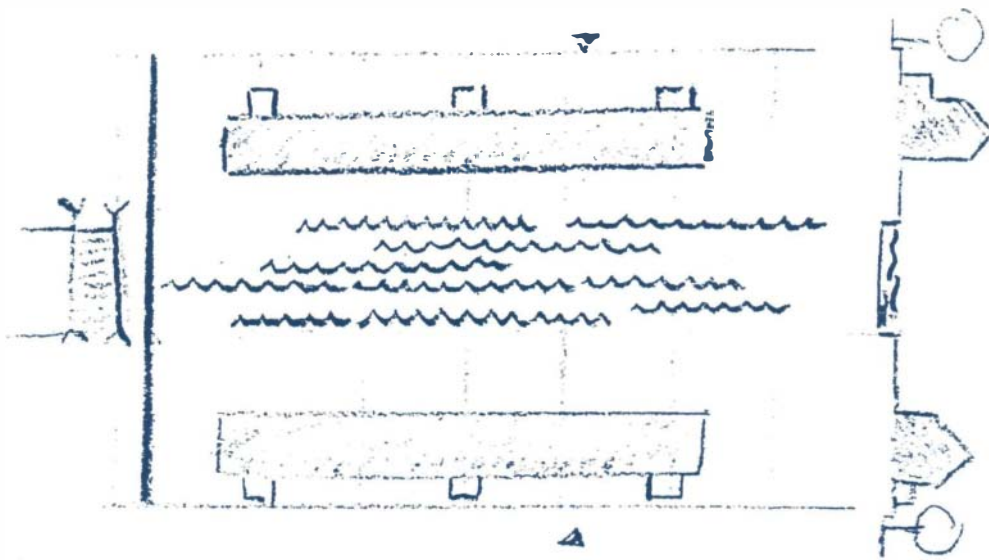
.vandalisme, inbraak auto's, diefstal vanaf openbare weg, openbaar geweld, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid daders, zichtbaarheid, aantrekkelijkheid doelwit

detailering: D5, D6, D10

Verkaveling (V)

- V1. Villawijk
- V2. Twee-onder-een-kap woningen
- V3. Eengezinsrijenwoningen in blokverkaveling
- V4. Eengezinsrijenwoningen in strokenverkaveling
- V5. Binnenterreinen
- V6. Woonhoven
- V7. Meergezinswoningen
- V8. Meergezinswoningen voor ouderen
- V9. Eengezinsrijenwoningen voor ouderen
- V10. Poortwoningen
- V11. Woonwagencentrum

*Alle bovenstaande prestaties vallen
in de 60%-categorie*

60%

wat:

een cluster van vrijstaande woningen die vloeiend overgaat in bebouwing van lagere prijsklassen, en die daardoor niet als een magneet kan gaan werken op woninginbrekers

hoe

basispunt:

er loopt een fiets/wandelroute door de wijk en er zijn 1 tot 2 ingangen voor auto's (er moet onverwacht een auto aan kunnen komen en er moet goed gesurveilleerd kunnen worden). Openbare groenaanplant is beperkt of geheel afwezig (het tuingroen is voldoende). Openbaar groen kan de vorm hebben van een woonplein met gras en/of vijver in het midden van het wijkje. Groene snippers (vulgroen) komen niet voor, evenmin als struiken hoger dan circa 1,20 meter

bonuspunt:

delicten:

inbraak gebouwen

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid, toegankelijkheid, aantrekkelijkheid doelwit

detaillering: D16

V2. 2-onder-1 kapwoningen

60%

wat:

een gesloten bouwblok, waarbij de achterzijde van de woningen niet bereikbaar is voor inbrekers

hoe

basispunt:

de woningen vormen een blok of grenzen met de achtertuin aan water. Indien een paadje naar de binnenkant van het blok leidt, is deze afsluitbaar gemaakt

bonuspunt:

alle woningen zijn via de garages aan elkaar geschakeld zodat één of meer compleet gesloten bouwblokken ontstaan

delicten:

inbraak gebouwen, onveiligheidsbeleving

criteria:

toegankelijkheid

detaillering: D11, D16

V3. Eengezinsrijenwoningen in blokverkaveling

wat:

een herkenbaar en kleinschalig woongebied

NB: blokverkaveling betekent dat de woningen met de achtertuinten tegen elkaar aan liggen (meestal gescheiden door een achterpad), in tegenstelling tot V4 (strokenverkaveling)

hoe

basispunt:

aantal woningen per rij bedraagt maximaal 16.

bonuspunt:

aantal woningen per rij is maximaal 8
er is een gesloten bouwblok ontworpen met
in pandige bergingen zodat een achterpad
voorkomen wordt detaillering:

delicten:

vandalisme, onveiligheidsbeleving

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid,
betrokkenheid, toegankelijkheid

detaillering D11, D12, D13

V4. Eengezinsrijenwoningen in strokenverkaveling

60%

wat:

woonpaden met een hoogwaardige en sociaal veilige uitstraling

NB: strokenverkaveling betekent dat de voorkanten van de ene huizenrij uitkijken op de achtertuinen van de volgende huizenrij, in tegenstelling tot V3 (zie definitie aldaar)

hoe

basispunt:

woonpad is maximaal 80 meter lang, aantal woningen per rij is maximaal 16. Profilering naar keuze:

- Voortuin van minimaal 2,5 meter diep plus verharding minimaal 2,5 breed
- Geen voortuin, verharding minimaal 5 meter breed. In dat geval kan het woonpad een gecombineerde functie vervullen voor kinderspel, laden en lossen, autowassen

Openbare verlichting in het woonpad zelf, indien het aantal woningen in de rij groter is dan 5. De verlichting is tegenover de woningen (dus bij de erfscheiding van het aangrenzende blok) geplaatst.

bonuspunt:

woonpad is maximaal 40 meter lang, aantal woningen per rij is maximaal acht.

delicten:

inbraak gebouwen, onveiligheidsbeleving

criteria:

zichtbaarheid, betrokkenheid

detaillering: D12, D13, D16

wat:

een openbare, voor omwonenden betekenisvolle ontmoetingsruimte die niet kwetsbaar is voor vandalisme en buurtoverlast en evenmin de achterzijde van de omliggende woningen kwetsbaar maakt voor inbraak

hoe

basispunt:

Definitie 'binnenterrein': een openbare ruimte grenzend aan de achtertuinten van de woningen; N.B. bij het onderdeel 'woonhoven' (V7) is dat de voorzijde!

- het terrein heeft alleen een functie voor recreatie van aanwonende bewoners en is 'groen' ingericht (geen autosleutelplaats).
- op de ingangen is zicht vanuit tegenover liggende woningen.
- bij grote binnenterreinen is het terrein door de plaatsing van groen- en/of speelobjecten ingedeeld in compartimenten van maximaal 15 bij 15 meter, zodat het terrein zich niet leent voor een partijtje voetbal.

bonuspunt:

de grootte van de toegang is in verhouding gebracht met de grootte van het binnenterrein; kleine terreinen ('postzegels' van 20 bij 20 m. of kleiner) worden ontsloten via paden van minimaal 1,5 m. breed, grote binnenterreinen hebben een naar verhouding grotere, eventueel monumentaal vormgegeven toegang en zijn wanneer dit door deze instanties wenselijk geacht wordt bereikbaar per auto voor politie, nutsbedrijven en onderhoudsdiensten.

delicten:

vandalisme, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid daders, aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid betrokkenheid, toegankelijkheid

detaillering: D6, D11, D12, D13, D16

wat:

een voorgebied van woningen dat een openbare, voor bewoners betekenisvolle, ontmoetingsfunctie heeft. Zonder de nadelen van een onduidelijke routing voor bezoekers en politie, sociaal onveilige doorsteekpadjes, risico voor buurtoverlast, schade aan auto's en inbraak in woningen

hoe

basispunt:

één of twee auto-toegangen, surveilleerbaar door politie. Indien een auto-toegang: minstens twee aanvullende voetgangersverbindingen met de overige bebouwing.

Op het openbare gebied is in zijn geheel zicht vanuit woningen aan het hof. Schuren ontbreken aan de hofzijde. Voor de betrokkenheid van de bewoners is het van belang dat er auto's in de hof geparkeerd worden

bonuspunt:

parkeren geheel op eigen erf, met behoud van voortuinen, waardoor zichtbelemmerende carports geheel ontbreken. Zicht op het hof vanuit alle woningen aan het hof

delicten:

vandalisme, inbraak gebouwen, inbraak auto's, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid, betrokkenheid, toegankelijkheid

detaillering: V10, D1, D16

V7. Meergezinswoningen

50%

wat:

een woonsituatie waarmee bewoners zich kunnen identificeren en die zowel in pandig als op het maaiveld sociaal veilige situaties geeft

hoe

basispunt:

woonblokken bevatten maximaal 50 woningen. Op de begane grond worden de bergingen afgewisseld door woningen, of de bergingen zijn in een half-verdiepte kelder ondergebracht. Loopbruggen van het ene naar het andere blok ontbreken

bonuspunt:

voorbeelden: in combinatie met laagbouw kunnen de flats gebruikt worden voor een goed toezicht op de parkeervakken. Die dienen dan direct in het zicht van de flatwoningen te liggen. Flatbewoners hebben toezicht op plaatsen waar toezicht nodig is, zoals parkeerplaatsen. Geen enkel woonblok bevat meer dan 20 woningen.

Er is een werkruimte voor een huismeester op een strategische plaats in het gebouw, bijvoorbeeld bij de gemeenschappelijke entree

delicten:

vandalisme, inbraak gebouwen, onveiligheidsbeleving

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, betrokkenheid

detaillering: D1, D2, B2, G8, G9, G10

V8. Meergezinswoningen voor ouderen

60%

wat:

een gestapelde woonvorm waarin ouderen zich onvoorwaardelijk veilig kunnen voelen ook op de evt. begane grond woningen, zonder dat dit het gebouw het aanzien van een 'bunker' verschaft.

hoe

basispunt:

concentreren van de woningen in het centrumgebied, bijvoorbeeld door woningen boven de winkels te plaatsen.

Jeugdaantrekkende voorzieningen (zoals de snackbar) kunnen 'hangplekken' worden en zijn niet geschikt om met ouderenhuisvesting te combineren

waar de combinatie met winkels niet toegepast wordt, is bij de woningen die op de begane grond liggen de aanwezigheid van een voortuin (zie D14) van groot belang

bonuspunt:

er ligt een bushalte voor de deur met regelmatige verbinding (minimaal elke 15 minuten) naar het stadscentrum en naar het hoofd(bus-)station en er is een werkruimte voor de huismeester op een strategische plaats in het gebouw, bijvoorbeeld bij de gemeenschappelijke entree, en met zicht hierop

delicten:

inbraak gebouwen, onveiligheidsbeleving

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, betrokkenheid

detaillering: D1, D2, D8, D9, D14, G10

V9. Eengezinsrijenwoningen voor ouderen

50%

wat:

een woonsituatie die het genot van grondgebonden wonen en het bezit van een eigen tuin aan ouderen kan bieden, zonder de nadelen van verhoogde inbraakgevoeligheid en verminderde privacy die doorgaans aan dit type woning kleven

NB: dit ontwerp-onderdeel heeft onder meer betrekking op het in de huidige stedenbouw (weer) gangbare type patio-woning; een geschakelde bouwvorm, waarbij clusters van woningen gegroepeerd kunnen zijn rond een geheel of gedeeltelijk 'in pandige', gemeenschappelijke tuin

hoe

basispunt:

- de woonblokjes zodanig gegroepeerd, dat de tuinen niet te zien zijn vanaf de openbare weg, maar er wel zicht op de tuinen is vanuit omliggende woningen in het hetzelfde complex van ouderenwoningen.
- de voordeuren liggen in het zicht van de straat

bonuspunt:

delicten:

inbraak woning, buurtoverlast

criteria:

zichtbaarheid, toegankelijkheid

detaillering: D12-D16

60%

wat:

bijzondere woningtypen zoals poortwoningen zijn in het plan zodanig geplaatst en vormgegeven dat deze bijdragen aan de herkenbaarheid en belevingswaarde van de wijk/ het complex, zonder dat dit leidt tot sociaal onveilige of inbraakgevoelige situaties

hoe

basispunt:

- Poortwoningen zijn toegepast waar deze als stedenbouwkundig accent gemotiveerd kunnen worden.
- De poort is bij voorkeur circa 4,5 meter hoog en minstens even breed als hoog.
- Kolommen zijn slank (maximaal 30 cm in doorsnede).
- Woning-entrees in de poort ontbreken.
- Indien de poort doorgankelijk is voor autoverkeer is er voor de voetgangers een trottoir en zijn er voorzieningen getroffen om parkeren in de poort te voorkomen.

bonuspunt:

poort is minimaal 6 meter hoog, kolommen ontbreken,

delicten:

inbraak gebouwen, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

zichtbaarheid attractiviteit kwetsbaarheid doelwit

detaillering: D16

VII. Woonwagencentrum

60%

wat:

sociale integratie tussen woonwagenbewoners en 'burgers', zonder dat beide het gevoel krijgen met elkaar opgescheept te zitten

hoe

basispunt:

het centrum is kleinschalig (8-16 plaatsen), is in U-vorm gebouwd en zodanig geïntegreerd in de woonomgeving dat aan de ingangszijde een zichtrelatie bestaat tussen de woonwagens en 'burgerwoningen', die op een afstand van 20-50 meter van de woonwagens geplaatst zijn

bonuspunt:

er loopt ook een doorgaande route langs het terrein

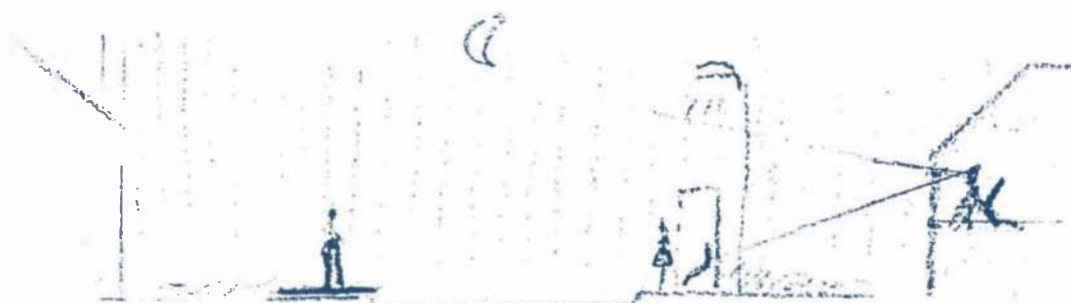
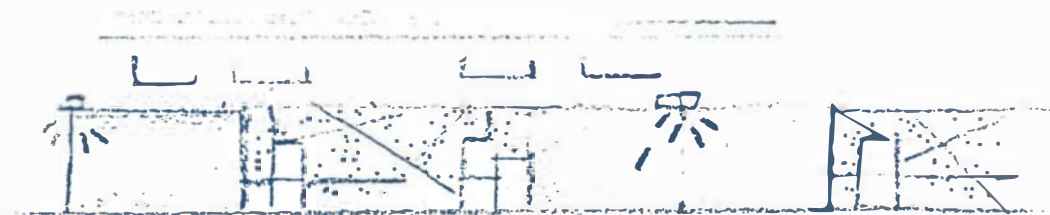
delicten:

niet bij voorbaat te specificeren

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid, betrokkenheid, attractiviteit

Detaillering (D)

- D4. Verlichting openbaar gebied
- D5. Straatmeubilair
- D6. Speelvoorzieningen
- D7. Hondenuitlaatroutes
- D8. Tunnels en onderdoorgangen
- D9. Bushaltes
- D14. Voortuin

Alle bovenstaande prestaties vallen in de 60%-categorie

- D1. Parkeren in de open lucht
- D2. Prive garages (indien van toepassing)
- D3. Collectieve parkeergarages (indien van toepassing)
- D10. Blinde muren
- D11. Achterpaden
- D12. Erfscheidingen
- D13. Schuren en bergingen bij eengezinswoningen
- D15. Rooilijn
- D16. Openbare verlichting

Alle bovenstaande prestaties vallen in de 100%-categorie

D1. Parkeren in de openlucht

100%

wat:

parkeerruimte in de nabijheid van de woning, veilig door een goed zicht op geparkeerde auto's vanuit de woningen

hoe

basispunt:

bewoners kunnen hun auto buiten kwijt, binnen zichtafstand van hun woning. Indien geconcentreerd parkeren voorkomt in het plan: kleinschalige verzamelterreintjes (maximaal 20 plaatsen) in het zicht van tenminste 2 woningen.

Bezoekersparkeren kan eventueel op apart terrein, maar gemengd parkeren verdient de voorkeur

bonuspunt:

verzamelterreintjes ontbreken, bezoekersparkeren vindt plaats op straat voor de woningen, bewonersparkeren op eigen erf, maar met behoud van voortuin

delicten:

vandalisme, inbraak auto's, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid, betrokkenheid, kwetsbaarheid doelwit

voorbeelden: Mooie oplossing: bezoekersparkeren van eengezinswoningen mengen met bewonersparkeren van nabijgelegen blok meergezinswoningen

detaillering: D16

D2. Privé-garages

100%

wat:

een voor de auto veilige parkeergelegenheid zonder afbreuk te doen aan de sociale veiligheid en de belevingswaarde van de openbare ruimte

N.B. Het gaat hier om de situering en concentratie van garages; de inbraakwerende eigenschappen van de garagedeur komen bij G6 en G13 aan de orde

hoe

basispunt:

bij vrijstaande en 2-onder-1 kapwoningen ligt de garage naast het huis of is in het huis opgenomen. Garages behorend bij rijenwoningen zijn in zijstraatjes of aan zijpleintjes geplaatst in kleine concentraties (maximaal 10 garages) en goed in het zicht van woningen

bonuspunt:

garage-inritten springen nergens meer dan 5 meter in ten opzichte van de voorgevel. Garages zijn zodanig geschakeld, dat de achtertuinen niet bereikbaar zijn

delicten:

vandalisme, inbraak auto's, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

zichtbaarheid, betrokkenheid, attractiviteit, kwetsbaarheid doelwit

verdere uitwerking: D16, G6, G13

D3. Collectieve parkeergarages

100%

wat:

verhoogde belevingswaarde van de openbare ruimte op maaiveld niveau door auto's te parkeren onder het gebouw, zodanig dat de gebruikers van de parkeerruimte zich zo min mogelijk onveilig voelen.

hoe

basispunt:

garages bevatten bij voorkeur maximaal 50 plaatsen en zijn afsluitbaar met een roldeur die alleen bedienbaar is door sleutelkaarthouders.

- de garage kent geen dode hoeken,
- eventuele stijgpunten naar de woningen zijn vanuit de garage zichtbaar.
- bergingen worden niet vanuit de garage ontsloten. de half-cilindrische verlichtingssterkte komt nergens beneden de 1,0 lux

bonuspunt:

garages bevatten maximaal 20 plaatsen, de ontsluiting vindt plaats via een gecombineerde in- en uitgang. er treedt daglicht toe tot de garage. de half-cilindrische verlichtingssterkte is nergens lager dan 1,5 lux wanden zijn betegeld of anderszins luxueus uitgevoerd

delicten:

vandalisme, inbraak auto's, onveiligheidsbeleving

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid, attractiviteit, toegankelijkheid kwetsbaarheid doelwit

D4. Verlichtingsplan openbaar gebied

60%

wat:

er is op het niveau van de wijk/ het complex een structuurplan voor de verlichting, waarin keuzes staan aangegeven voor de afstemming van de plaatsing van bomen resp. lichtmasten (zodat de boomkronen de verlichtingsarmaturen niet belemmeren) en de verlichting van achterpaden integraal is geregeld
N.B. De uitwerkingsaspecten (verlichtingstechniek) komen aan de orde bij ontwerp-onderdeel D16 (en zijn daar een 100%-eis!); in voorliggend onderdeel D4 gaat het om de verlichtingsstructuur

hoe

basispunt:

verlichtingsplan en straatbomenplan zijn op elkaar afgestemd. Lantaarnpalen staan op gelijke afstand van boomstammen (tussenruimte bij voorkeur tussen de 8 en 15 meter) ofwel aan de ene kant van de straat staan bomen en aan de andere kant lantaarnpalen.

bonuspunt:

Ook achterpaden zijn 'openbaar verlicht' of zijn voorzien van lichtpunten voor gezamenlijke rekening van bewoners.

delicten:

vandalisme, inbraak gebouwen, onveiligheidsbeleving

criteria:

zichtbaarheid

voorbeelden: Aan de ene zijde van de straat staan lantaarns en aan de andere zijde bomen.

detaillering: D16

D5. Straatmeubilair

60%

wat:

de openbare ruimte heeft een grote gebruikswaarde, zonder aanleiding voor vandalisme of buurtoverlast

hoe

basispunt:

straatmeubilair is spaarzaam toegepast, dus alleen op plaatsen waar dit kan worden gemotiveerd door verwacht gebruik. Een zitbank staat altijd minimaal 15 meter van een woning af.

Zitbanken zijn het meest op hun plaats op pleinen en in plantsoenen, bij voorkeur in combinatie met andere kleine voorzieningen, zoals een brievenbus, een telefooncel of een afvalbak

bonuspunt:

Bonus: de materialen zijn duurzaam en hufter-proof

delicten:

vandalisme, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid daders, kwetsbaarheid doelwit

detaillering: D9

D6. Speelvoorzieningen

60%

wat:

speelvoorzieningen in de wijk/ het complex zijn afgestemd op de behoeften van de verwachte leeftijdsgroepen en de behoefte aan toezichtmogelijkheden door de ouders daarvan, zodanig dat geen gebieden ontstaan die kwetsbaar zijn voor vandalisme en buurtoverlast

hoe

basispunt:

de wijk heeft speelplaatsen voor zowel jongere als oudere jeugd.

Speelplaatsen voor jongere jeugd zijn zichtbaar vanuit de woonvertrekken van de woningen

bonuspunt:

speelplaatsen voor jongere jeugd zijn omzoomd door woningen en voorzien van zitbanken voor toezichthoudende ouders; speelplaatsen voor de oudere jeugd zijn wel binnen de invloedssfeer, maar niet in het directe zicht van woningen gesitueerd (afstand circa 200 meter) en bieden de mogelijkheid voor volwaardig voetbalspel, dus aan twee kanten mogelijkheid om een doel te markeren

delicten:

vandalisme, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid daders, aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid betrokkenheid, kwetsbaarheid doelwit

detaillering: B4

wat:

'hondepoepprobleem' opgelost door in de nabijheid van woningen plaatsen aan te bieden waar het uitlaten van de hond geen kwaad kan, of zelfs bijdraagt aan de sociale controle

hoe

basispunt:

er is een ruige, niet als speelplaats ontworpen groenstrook (waar het uitlaten van de hond geen kwaad kan) binnen 300 meter van elke woning

bonuspunt:

delicten:

buurtoverlast

criteria:

toegankelijkheid

voorbeelden: de berm langs een vaart of buurtontsluitingsweg is typisch zo'n plaats, waar poep niemand stoort

D8. Tunnels en onderdoorgangen

wat:

een over de gehele lengte sociaal veilige fietsroute

hoe

basispunt:

breedte minimaal 5 meter, hoogte minimaal 3 meter, zichtlijn door gehele tunnel heen, half-cilindrische verlichtingssterkte nergens lager dan 2,0 lux, met verlichting verzonken in tunnelconstructie of vervaardigd van slagwerend materiaal

NB: volg de aanwijzingen met betrekking tot verlichtingsaspecten van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (zie de lijst van contactpersonen in de bijlage) of wendt u tot het nutsbedrijf in uw regio dat zich met de verlichting van de openbare ruimte bezig houdt.

bonuspunt:

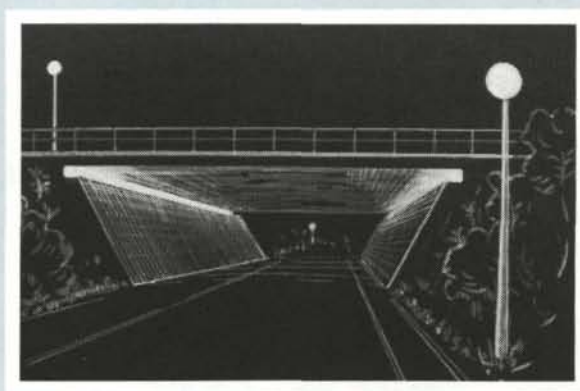
fietsroutes zijn ter plaatse van viaducten niet vrijliggend maar liggen altijd evenwijdig aan een autoroute, hiervan gescheiden door een circa 2 meter brede, onbegroeide en onbebouwde strook (geen muur, hoogstens slanke kolommen, doorsnede maximaal 0,5 meter)
de verlichting is gelijkmatig en over de gehele lengte van de tunnel en aan beide zijden aangebracht, verzonken in de tunnelconstructie

delicten:

vandalisme, openbaar geweld, onveiligheidsbeleving

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid, kwetsbaarheid doelwit

detaillering: D16

wat:

een wachtgelegenheid die goed herkenbaar is en waar het sociaal veilig wachten is, zonder dat het busverkeer overlast geeft aan omwonenden

hoe

basispunt:

- in zicht van woningen, afstand tot de eerste woningen 20 tot 50 meter.
- struik-beplanting is waar deze de zichtlijnen zou kunnen belemmeren maximaal 1,20 meter hoog,
- transparante en verlichteabri's.
- bij eindhaltes kan een grotere afstand tot de woningen worden aangehouden (50-100 meter) in verband met overlast van bussen die wachten met draaiende motor; de aanwezigheid van chauffeurs in dit gebied neemt de toezichtfunctie grotendeels over van de omliggende woningen

bonuspunt:

delicten:

vandalisme, onveiligheidsbeleving

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid
attractiviteit, kwetsbaarheid doelwit

voorbeelden: goed gesitueerde bushaltes in de wijk zijn van belang voor het functioneren van de buslijn. Het verblijfslokaal van de chauffeurs is gegreerd in de wijk, bij voorkeur op een belangrijke plaats

detaillering: D16

wat:

toezicht op de openbare ruimte vanuit de kopse kant van woningen is mogelijk.

hoe

basispunt:

kopse kanten zijn, overal waar dat functioneel is voor toezicht op de openbare ruimte, voorzien van een raam, bij voorkeur op de begane grond; totaal blinde gevels ontbreken, met uitzondering van een steeg tussen twee huizenblokken

bonuspunt:

de woningtoegang ligt in de zijgevel, de tuin is langs de zijgevel doorgezet, min. tuindiepte ter plaatse 2,50 meter

delicten:

vandalisme, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

zichtbaarheid, betrokkenheid, attractiviteit, kwetsbaarheid doelwit

detailering: D12

wat:

sociaal veilige en voor inbrekers niet uitnodigende achterpaden

hoe

basispunt:

Er is een principekeuze gemaakt tussen twee opties: doodlopend of dóórlopend.

- Dóórlopende paden: kort (maximaal 40 meter), recht (geen bochten of knikken), geen aftakkingen en min. 1,5 meter breed.
- Doodlopende paden (uit inbraakpreventief oogpunt hebben deze de voorkeur): maximum lengte 40 meter, recht, geen aftakkingen, min. 1,5 meter breed en voorzien van (openbare) verlichting:
 - op minimaal één punt (bij de ingang of bij kop) bij een lengte tot 20 meter;
 - op minimaal twee punten (bij de ingang en bij de kop) bij een lengte van 20-30 meter;
 - op minimaal drie punten (bij de ingang, de kop en halverwege) bij een lengte van 30-40 meter.

bonuspunt:

Bij doodlopende paden: (dit heeft vanuit inbraakpreventief oogpunt de voorkeur) zijn deze aan de straatzijde afsluitbaar (alleen aanwonenden hebben de sleutel);

Bij dóórlopende paden: het achterpad kan overzien worden vanuit de woningen aan de zijstraat (de straat dus waar het achterpad op uit komt) òf het achterpad is 3 meter breed en boven een hoogte van 1,20 meter geheel vrij van begroeiing (waardoor er zicht op het achterpad is vanuit de woningen aan het achterpad zelf). Alle achterpaden zijn verlicht (openbaar of voor rekening van bewoners), waarbij de half-cilindrische verlichtingssterkte nergens onder de 0,8 lux komt

delicten:

inbraak gebouwen, diefstal vanaf openbare weg, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, zichtbaarheid, betrokkenheid, attractiviteit, toegankelijkheid

detaillering: D12, D13, D16

wat:

op punten waar de gelegenheid voor het plegen van een woninginbraak via de achtertuin aantrekkelijk is, zijn zodanige erfscheidingen aangebracht dat een drempel opgeworpen wordt tegen woninginbrekers, echter zonder dat dit afbreuk doet aan de belevingswaarde van de woonomgeving

hoe

basispunt:

tuinen van hoekwoningen op punten waar men met de auto de wijk inrijdt en langs doorgaande routes zijn over de hele omtrek van de tuin bij oplevering voorzien van een pergola-achtige constructie, een tuinhek, een tuinmuur, een haag of een andere hoogwaardige erfscheiding; deze constructie biedt geen opstapjes en handgrepen voor overklimming en is circa 180 cm. hoog.

bonuspunt:

alle hoekwoningen zijn bij oplevering voorzien van een erfscheiding zoals gespecificeerd bij het basispunt

delicten:

inbraak gebouwen, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

zichtbaarheid, attractiviteit, toegankelijkheid, kwetsbaarheid doelwit, betrokkenheid

voorbeelden: een haag die niet wintergroen is, wordt 's winters enigszins transparant waardoor de pakkans voor inbrekers vergroot wordt. Voor de bewoners is de transparantie geen bezwaar, omdat men 's winters toch niet in de tuin zit

D13. Schuren en bergingen bij eengezinswoningen

100%

wat:

schuren zijn zodanig geplaatst dat zij geen afbreuk doen aan de overzichtelijkheid van routes en openbare ruimten

N.B. inbraakwerende eigenschappen van schuurdeuren en bergingsdeuren komen aan de orde bij de ontwerp-onderdelen G6 en G13

hoe

basispunt:

berging aan de voorzijde springt maximaal 1,5 meter uit. Schuren kunnen aan de achtergevel van het huis vast worden gebouwd of los achterin de tuin geplaatst. In het laatste geval wordt aanbevolen: smalle schuren (1,80 meter), twee aan twee gekoppeld maar zodanig dat de blokjes niet tegenover elkaar uitkomen.

bonuspunt:

alle schuren bevinden zich aan de achterkant of zijkant van de woningen. Wanneer bergingen aan de voorzijde liggen, zijn ze geheel inpandig. Een schuur op hoek van een achterpad wordt niet aanbevolen. Dan liever de schuur aan het huis vast

delicten:

inbraak gebouwen, diefstal vanaf openbare weg, onveiligheidsbeleving

criteria:

zichtbaarheid, attractiviteit

detaillering: D15, G6, G13

wat:

een zone waarmee afstand geschapen wordt tussen openbare ruimte en privé-ruimte en die bijdraagt aan de belevingswaarde van de openbare ruimte alsmede aan het ontstaan van sociaal contact tussen de wijkbewoners

hoe

basispunt:

elke woning een eigen voortuin (ook de benedenwoningen in meergezinswoongebouwen) behoudens op plaatsen waar het weglaten van voortuinen stedenbouwkundig te motiveren is, diepte 2,5 meter tot 5 meter

bonuspunt:

alle woningen hebben een voortuin van circa 5 meter diep

delicten:

vandalisme, inbraak gebouwen, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

zichtbaarheid, betrokkenheid, attractiviteit, aantrekkelijkheid doelwit

D15. Rooilijn

100%

wat:

spannende architectuur zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de overzichtelijkheid van openbare ruimten en entreepartijen

hoe

basispunt:

inspringingen van de rooilijn zijn minimaal 2 maal zo breed als diep

bonuspunt:

vlakke rooilijn op maaiveld met uitzondering van die plekken waar een verspringing de sociale veiligheid bevordert

delicten:

vandalisme, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

zichtbaarheid, attractiviteit, kwetsbaarheid
doelwit

D16. Openbare verlichting

100%

wat:

de openbare ruimte is ook bij duisternis overzichtelijk, zodanig dat de gebruiker van de ruimte zich goed kan oriënteren en personen op een afstand van minimaal 4 meter kan herkennen maar zonder dat de verlichting op enig punt problemen met verblinding oplevert

N.B.: De specificaties gelden ook voor parkeerplaatsen, garages, straatjes en -pleintjes, woonpaden bij strokenbouw en doorsteekroutes voor voetgangers bijvoorbeeld tussen twee woonhoven.

hoe

basispunt:

lichtpunten bevinden zich op regelmatige onderlinge afstand en binnen 25 meter van elkaar. Hoogte lichtbron vanaf het maaiveld: bij voorkeur 3,5-4 meter

Verlichtingssterkte: de half-cilindrische verlichtingssterkte (die wordt gemeten op een hoogte van 1,50 meter) komt nergens beneden de waarde van 0,8 lux (eventueel kan een uitzondering gemaakt worden voor plekken waar sociale veiligheid niet in het geding is of waar de richtlijn problemen op gaat leveren met verblinding; daar is een waarde tussen 0,6 en 0,8 lux toegestaan)

Advies: volg de richtlijnen van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (zie lijst van contactpersonen in de bijlage) of wendt u tot het nutsbedrijf in uw regio dat zich met de verlichting van de openbare ruimte bezig houdt. N.B.: De depreciatiefactor mag in afwijking van deze richtlijnen op 1,0 worden gesteld bij de berekeningen van de verlichtingssterkte.

bonuspunt:

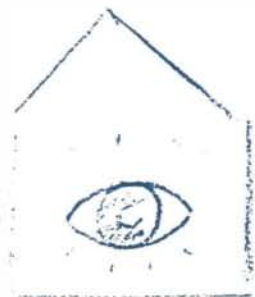
lichtpunten staan terwille van de gelijkmatigheid van het licht op een onderlinge afstand kleiner dan 15 meter, de half-cilindrische verlichtingssterkte komt nergens beneden 1,2 lux en de lichtkleur is wit, ten behoeve van een goede herkenbaarheid

delicten:

vandalisme, inbraak gebouwen, inbraak auto's, onveiligheidsbeleving

criteria:

zichtbaarheid, attractiviteit, kwetsbaarheid
doelwit

Deze rubriek van ontwerponderdelen wijkt af van voorgaande rubrieken; het zijn eerder sociale aspecten dan ruimtelijke aspecten. In de ontwerpfase wordt doorgaans nog niet met 'beheeronderdelen' gewerkt. Met het Politiekeurmerk Veilig Wonen® willen de Politie en SEV bevorderen dat er in de ontwerpfase meer aandacht wordt besteed aan de zeer belangrijk geachte beheer-onderdelen. Er kunnen punten worden verdiend in deze rubriek door verwijzing naar een welomschreven plan, beleidsstukken, intentieverklaringen of raamcontracten. Deze stukken moeten dan wel bij de aanvraag zijn gevoegd.

Overgangsbepaling (in elk geval geldig tijdens de experimenteelfase): de keurmerkcommissie zal soepel omgaan met verzoeken van aanvragen om beheer-onderdelen niet van toepassing te verklaren, waar duidelijk is dat de aanvrager voor de realisatie ervan grotendeels of geheel afhankelijk is van derde partijen en deze partijen hun medewerking aan de realisatie van de beheer-onderdelen niet kunnen of willen verlenen, of waar deze partijen nog niet met name bekend zijn.

Bewonersparticipatie en beheer (B)

- B1. Onderhoud
- B2. Toezicht
- B3. Bewonersparticipatie
- B4. Zelfbeheer
- B5. Buurtpreventie

Alle bovenstaande prestaties vallen in de 60%-categorie

B1. Onderhoud

wat:

een omgeving waar op gelet wordt en waarin adequaat op onregelmatigheden wordt gereageerd.
B1 en B4 kunnen elkaar uitsluiten, de keurmerk-commissie kan één van beide ontwerponderdelen 'niet van toepassing' verklaren

hoe

basispunt:

reparaties aan bestrating, verlichting en ander openbaar bezit worden binnen 24 uur na melding uitgevoerd en er is controle op dit herstel.
Voor het groen bestaat een onderhoudsplan dat wordt nageleefd, zodat de hoogte van struiken (circa 1,20 meter) niet wordt overschreden en zwerfvuil opgeruimd wordt.

bonuspunt:

delicten:

vandalisme, onveiligheidsbeleving

criteria:

60%

wat:

natuurlijk toezicht door bewoners, ondersteund door betaald toezichthouderschap

hoe

basispunt:

meergezinswoningencomplexen hebben een gezamenlijke huismeester, die gedurende de kantooruren beschikbaar is. In een wijk met (overwegend) eengezinsbouw is een 'wijkmeester' aangesteld, die toezicht houdt op de hele wijk

bonuspunt:

elk meergezinswoningencomplex heeft een eigen huismeester met een eigen werkruimte op een strategische plek in het gebouw (zie V7 en V8); behalve op kantooruren is ook in de avonduren een huismeester/avondconciërge beschikbaar

delicten:

vandalisme, inbraak gebouwen, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, betrokkenheid

60%

wat:

bewoners zijn betrokken bij de inrichting van de woonomgeving

hoe

basispunt:

bewoners krijgen in een vroegtijdig planstadium inspraak in de inrichting van woningen (plattegrond en afwerking) en woonomgeving

bonuspunt:

delicten:

vandalisme, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

betrokkenheid, attractiviteit

voorbeelden: Heetveld, Amsterdam Zuidoost. Vanenburg, Ede. Andere voorbeelden worden beschreven in het themanummer over buurtbeheer van Woningraad Magazine (najaar 1993)

B4. Zelfbeheer

wat:

bewoners zijn betrokken bij het beheer van de woonomgeving.

N.B.: B1 en B4 kunnen elkaar uitsluiten. De keurmerk-commissie kan één van beide ontwerponderdelen 'niet van toepassing' verklaren

hoe

basispunt:

bewoners dragen een zekere mate van medeverantwoordelijkheid voor het beheer van semi-openbare ruimten en groengebiedjes in de wijk; over taken en verantwoordelijkheden zijn schriftelijke afspraken vastgelegd tussen beheerinstanties enerzijds en bewonersgroep anderzijds

bonuspunt:

delicten:

vandalisme, onveiligheidsbeleving, buurtoverlast

criteria:

betrokkenheid, attractiviteit

voorbeelden: 'Opzoomeren' in Rotterdam, dat landelijke bekendheid kreeg door de „Opzoomerday“ op 28 mei 1994. Het uitgangspunt is: premie op actie. Een buurt die zich inzet voor de eigen straat krijgt Opzoomerzegels; waardebonnen voor te leveren gemeentelijke diensten

60%

wat:

er is direct bij oplevering, of zelfs al in een eerder stadium, interesse bij bewoners gewekt om op de woonomgeving en elkaars eigendommen te letten

hoe

basispunt:

de mogelijkheden voor een buurtpreventieproject zijn onderzocht en dit heeft ertoe geleid dat één der bewoners zich beschikbaar stelt als vrijwillige coördinator die actief wil worden op het moment dat er onder de bewoners voldoende animo is om een buurtpreventieproject te starten

bonuspunt:

vanaf de allereerste bewoning kent de wijk een buurtpreventieproject, dat eventueel wordt ondersteund door een elektronisch systeem voor onderlinge alarmering via de telefoon of het kabelnet

delicten:

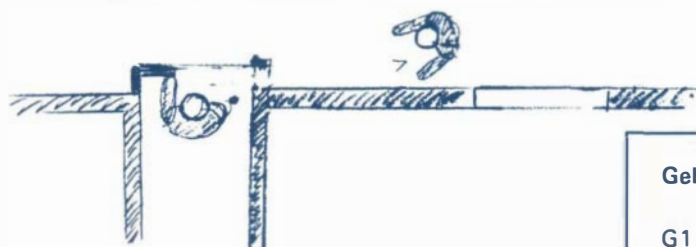
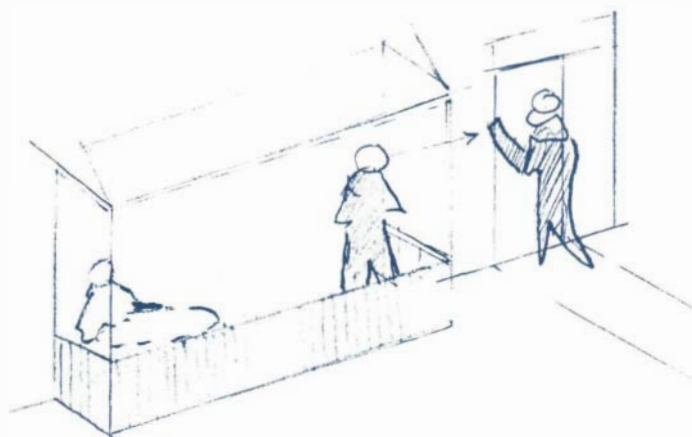
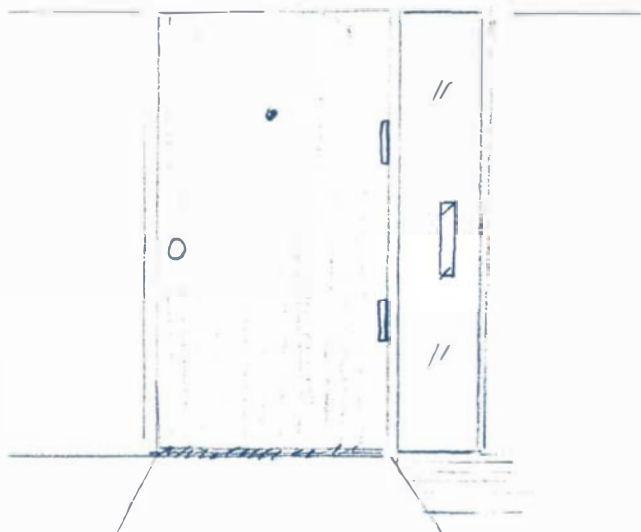
inbraak gebouwen, onveiligheidsbeleving

criteria:

aanwezigheid sociale ogen, betrokkenheid, aantrekkelijkheid, doelwit

voorbeelden: experimentele alarmeringssystemen via kabel-tv-net in Vianen en Alkmaar. Informatie bij de Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting (zie lijst contactpersonen in de bijlage)

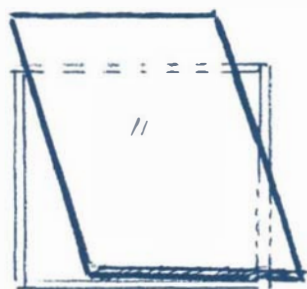

Gebouw (G)

- G1. Oriëntatie woonvertrekken
- G3. Entreepartij eengezinswoning
- G4. Erkers
- G9. Buitenruimten bij bovenwoningen

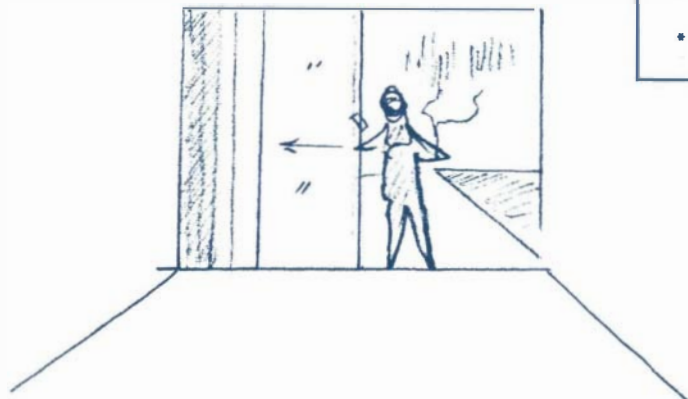
Alle bovenstaande prestaties vallen in de 60%-categorie

- G2. Lage daken
- G5. Voordeur
- G6. Zij- en achterdeuren
- G7. Beweegbare ramen en ventilatie-openingen
- G8. Entreepartij meergezinswoningen*
- G10. Gemeenschappelijke kelderbergingen bij meergezinswoningen*
- G11. Beveiligingsverlichting
- G12. Communicatie en alarmering
- G13. Bouwbeslag

Alle bovenstaande prestaties vallen in de 100%-categorie

** gelden alleen bij meergezinswoningen*

60%

wat:

het woongedeelte biedt direct zicht op de straat

hoe

basispunt:

de woonkamer hoeft niet aan de voorzijde van de woning te liggen, al heeft dit wel de voorkeur. Een open keuken of een keuken die door een glaswand van het woongedeelte gescheiden is, waarborgt ook voldoende zicht op het openbaar gebied aan de voorzijde van de woning

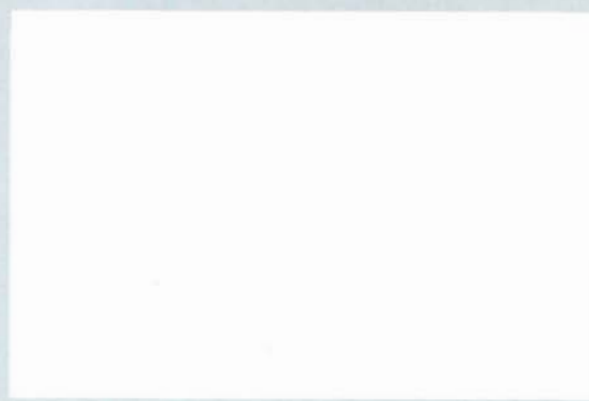
bonuspunt:

delicten:

vandalisme, inbraak auto, inbraak woning, buurtoverlast

criteria:

zichtbaarheid, betrokkenheid

detaillering: G4 en G11

G2. Lage daken

100%

wat:

lage daken zijn zodanig vormgegeven of er zijn zodanige anti-beklimmingsmaatregelen getroffen dat opklimmen door insluipers en inbrekers naar hoger gelegen verdiepingen is voorkomen; waar dit niet mogelijk is en het risico voor deze delicten reëel is, zijn ramen en deuren op verdiepingen inbraakwerend uitgevoerd

N.B. Bij dit ontwerp-onderdeel is ook aandacht geschonken aan beklimbaarheid van meergezinswoningen via balkonranden; indien deze in het plan voorkomen is voorliggend ontwerp-onderdeel G2 dus (ook) van toepassing

hoe

basispunt:

- bij eengezinswoningen zijn de via lage daken (de grens voor een 'laag dak' ligt bij 3,5 m.) en andere opklimmogelijkheden zoals balkons en schuttingen bereikbare ramen en deuren inbraakwerend uitgevoerd volgens de specificaties bij G6 en G7
- bij meergezinswoningen zijn balkonranden, balustrades en hemelwaterafvoeren die langs of door balkonplaten heenvoeren zodanig uitgevoerd dat opklimming naar balkons op hoger gelegen verdiepingen zo goed als uitgesloten kan worden

bonuspunt:

aanbouwen met platte daken en flauwhellende daken met een goothoogte van beneden de 3.50 meter, ontbreken geheel in het project of zijn door toepassing van grote dakoverstekken (minimaal 25 cm.) onbeklimbaar

delicten:

inbraak woning

criteria:

toegankelijkheid

detaillering: G9

G3. Entreepartij eengezinswoning

wat:

een uitnodigende goed in het zicht liggende woningentree die aantrekkelijk is voor bewoners en bezoekers, maar niet verleidelijk voor inbrekers en vandalen

N.B. Het gaat bij dit ontwerp-onderdeel om de veiligheidsgevoelens van de bewoners/ gebruikers en om het opwerpen van een psychologische drempel bij woninginbrekers; het beperken van de fysieke toegankelijkheid (inbraakwerende eigenschappen van de voordeur) komt aan de orde bij ontwerp-onderdeel G5

hoe

basispunt:

- woningentrees liggen vlak in de gevel of indien entrees terugspringen, is de daardoor ontstaande nis minimaal 2x zo breed als diep
- in het gebied bij de woningentrees is ook 's avonds de zichtbaarheid zodanig, dat men een bekend persoon van een afstand van 4 meter kan herkennen; door het aanbrengen van een aansluitpunt voor buitenverlichting bij de voor- en achterdeur kan aan deze eis voldaan worden
- bij alle woningen kan men van binnenuit zien wie er voor de deur staat via een deurruit of deurspion; de laatste op een hoogte van circa 1,50 meter vanaf de vloer

bonuspunt:

- alle hoofdentrees zijn zichtbaar vanaf de straat en vanuit woningen aan de overzijde van de straat;
- alle hoofdentrees zijn standaard voorzien van buitenverlichting, die vanzelf aanspringt bij het intreden van de schemering
- entrees van eengezinswoningen zijn zichtbaar vanuit de woning door toepassing van een terugspringende entreepartij of een erkerdetaillering: G4 en G5

delicten:

inbraak, vandalisme, buurtoverlast, onveiligheidsbeleving

criteria:

toegankelijkheid, zichtbaarheid

wat:

direct uitkijk op straat en op de entree

hoe

basispunt:

meer dan 50% van de woningen heeft een minimaal 50 cm en maximaal 100 cm uitspringende/uitkragende erker aan de straatzijde

bonuspunt:

elke eengezinswoning heeft een erker volgens de specificatie van het basispunt en bij meergezinswoningen hebben de woningen op de begane grond geen erker (vlakke rooilijn, zie ook ontwerp-onderdeel D15) maar wel alle woningen op de eerste en hogere verdieping

delicten:

inbraak auto, vandalisme, buurtoverlast, onveiligheidsbeleving

criteria:

zichtbaarheid

voorbeelden: seniorenwoningen Lepelkruisstraat, Amsterdam

detaillering: G5

wat:

de deur houdt in afgesloten toestand een inbreker - die gangbare werkwijzen hanteert - vijf minuten of langer buiten, zonder de gebruiksvriendelijkheid te schaden

hoe

basispunt:

- inbraakwerendheid: een door erkend keuringsinstituut getest en goedgekeurd produkt toepassen (europese voornorm pr-ENV 1627: 1994-08 klasse 2 of VKG richtlijn 1995 A0/A1, zie hoofdstuk 8);
- plaatsing en uitvoering brievenbus: zodanig dat openhengelen van het slot wordt uitgesloten;
- bescherming tegen binnendringen via uitnemen of breken van de deurruit; dit houdt afhankelijk van de grootte van de ruit het volgende in:
- bij een deurruit groter dan 1,5 m²: dubbel glas toepassen;
- bij een deurruit kleiner dan 1,5m², maar groot genoeg als mangat: binnenbeglazing toepassen of maatregelen treffen tegen verwijdering van glaslatten;
- bij een kleine deurruit (minimaal één dagmaat is kleiner dan 15 cm) is de ruit óf asymmetrisch geplaatst, zo ver mogelijk van de deurknop, óf inbraakwerend beglaasd volgens DIN 52290 klasse A1.

delicten:

inbraak woning, onveiligheidsbeleving

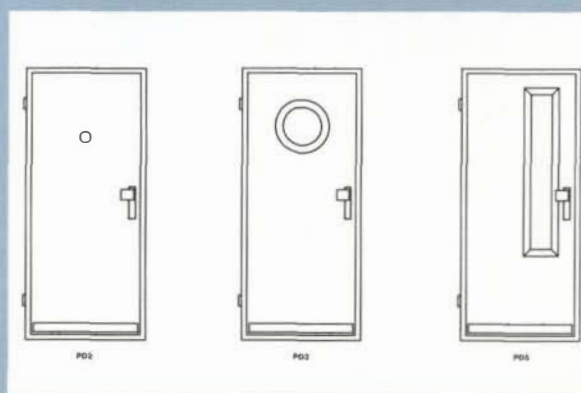
criteria:

toegankelijkheid, zichtbaarheid

voorbeelden: zie hoofdstuk 8 (hierin is ook de standaard-bestektekst opgenomen)

bonuspunt:

- alle woningen beschikken over een deurruit waardoor men kan zien wie er voor de deur staat; deze ruiten voldoen aan de bij het basispunt gegeven specificaties.
- en voorziening tegen 'flipperen'; het met een buigzame kaart of ander voorwerp terugduwen van de dagschoot (daarmee kan een deur die niet op het nachtslot zit snel en geruisloos worden geopend);
- een kierstandhouder op de voordeur. Bij woningen expliciet gebouwd voor ouderen moet het slot met een sleutel ook van buitenaf kunnen worden geopend (in verband met hulpverlening)

detaillering: G13 (i.v.m. bescherming slotcilinder)

detaillering: G11, G12 en G13

G6. Zij- en achterdeuren

100%

wat:

de deur houdt in afgesloten toestand een inbreker - die gangbare werkwijzen hanteert - vijf minuten of langer buiten, zonder de gebruiksvriendelijkheid te schaden

N.B. Deuren van schuren, bergingen en garages waarlangs de woning bereikbaar is, vallen ook onder dit ontwerp-onderdeel; voor het overige zijn de van toepassing zijnde eisen aan inbraakwerendheid van schuur- en garagedeuren omschreven bij ontwerp-onderdeel G13

hoe

basispunt:

- produkt is getest en goedgekeurd door een erkend keuringsinstituut (Europese norm of VKG-norm, zie G5 en hoofdstuk 8). Hieronder worden begrepen alle deuren op maaiveldniveau met uitzondering van de voordeur, zie G5.;
- bescherming tegen uitnemen deurruit: binnenbeglazing of buitenbeglazing met maatregelen tegen verwijdering glaslatten
N.B. Indien geen geschikte geteste en goedgekeurde garagedeur kan worden gevonden zijn er twee opties:
- de binnendeur naar de woning uit het ontwerp schrappen (vervangen door een dichte muur);
- de binnendeur inbraakwerend uitvoeren (getest en goedgekeurd, zie boven).

bonuspunt:

delicten:

inbraak woning, onveiligheidsbeleving

criteria:

toegankelijkheid, zichtbaarheid

voorbeelden: zie hoofdstuk 8

Zie voorbeeld bestektekst bijlage...

detaillering: G11, G12 en G13

G7. Beweegbare ramen en ventilatie-openingen

100%

wat:

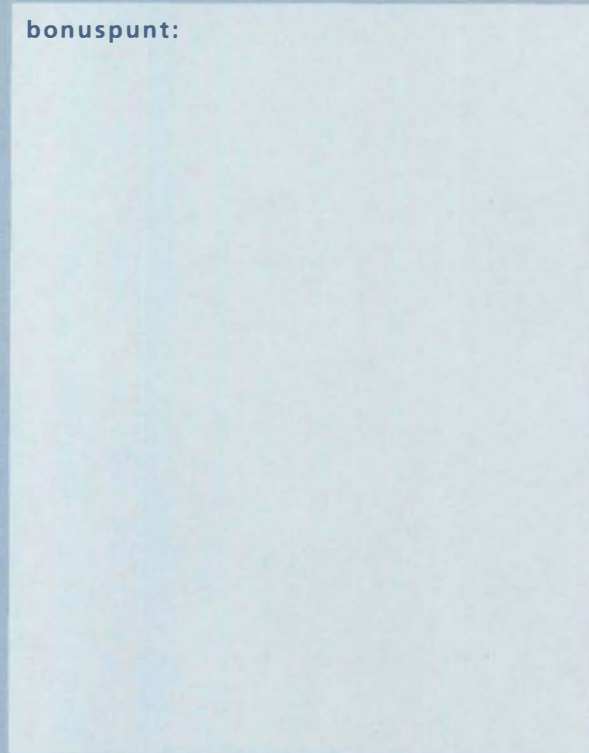
een openslaand raam houdt in afgesloten toestand een inbreker - die gangbare werkwijzen hanteert - vijf minuten of langer buiten, zonder de gebruiksvriendelijkheid te schaden

hoe

basispunt:

- voor beweegbare ramen (draairamen, draaivalramen) een door erkend keuringsinstituut getest en goedgekeurd produkt toepassen (europese norm of VKG-norm, zie G5 en hoofdstuk 8).
- Voor ventilatieramen (bovenlichten, wc- en badkamerraampjes) een dagmaat van maximaal 15 cm òf
- overall ventilatieroosters toepassen die qua constructie/montage bestand zijn tegen forceren/verwijderen of een valraam toepassen, dat in geopende toestand beveiligd is tegen forceren en zich dus niet leent voor inklimming.
- Beglazing (deze specificatie geldt ook voor vaste ramen met een oppervlakte kleiner dan 1,5 m²): binnenbeglazing of buitenbeglazing met maatregelen tegen verwijdering glaslaten
- De ramen dienen afsluitbaar te zijn met een slot/sleutel

bonuspunt:

delicten:

inbraak woning, onveiligheidsbeleving

criteria:

toegankelijkheid

voorbeelden: zie hoofdstuk 8 (hierin is ook de standaard-bestektekst opgenomen)

detaillering: G12 en G13

G8. Entreepartij van meergezinswoningen

100%

wat:

de entree is uitnodigend voor bewoners en bezoekers, maar niet voor inbrekers en vandalen; het ontsluitingssysteem biedt bewoners de mogelijkheid elkaar te leren (her-)kennen.

hoe

basispunt:

gemeenschappelijke entrees zijn:

- afsluitbaar (volg omschrijving bouwbesluit; N.B. deze afsluitbaarheid geldt bij een galerij-ontsluiting ook voor de noodtrappenhuizen);
- voorzien van doorwerppostkasten;
- voorzien van hallofooninstallatie;
- voorzien van glas, zodat daglicht kan toetreden en van buitenaf zichtbaar is wat er binnen gebeurt;
- voorzien van comfortabele, heldere verlichting aan binnenzijde en buitenzijde;
- voorzien van een prullenbak voor oud papier van onbrandbaar materiaal en vlamdovende uitvoering

Bij keuze voor een portiekontsluiting liggen er niet meer dan 10 woningen aan het portiek.

Bij keuze voor een galerij- of corridorontsluiting liggen er maximaal 10 woningen aan de galerij/corridor of is deze ontsluiting zodanig gecompartmenteerd dat er maximaal 10 woningen aan een compartiment liggen.

delicten:

inbraak, vandalisme, buurtoverlast, onveiligheidsbeleving

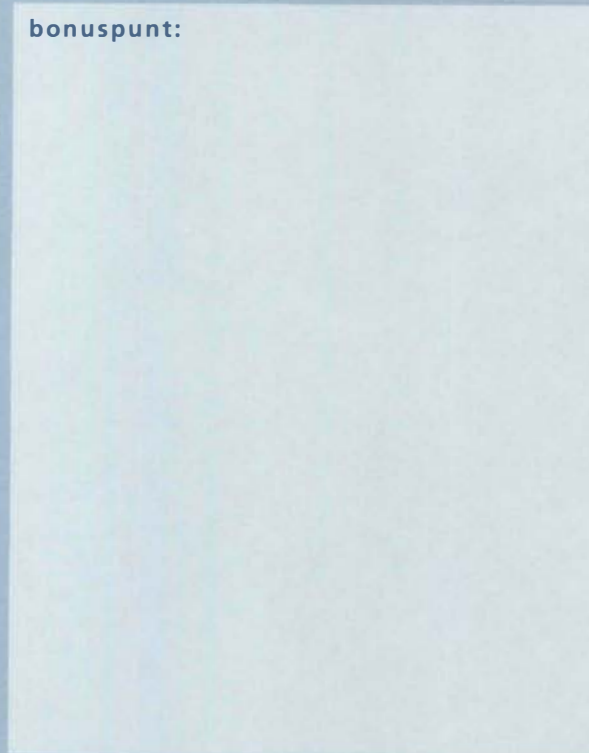
criteria:

toegankelijkheid, betrokkenheid, zichtbaarheid, kwetsbaarheid

voorbeelden/uitzondering: bij o.m. ouderenhuisvesting kan een groter aantal woningen per galerij/corridor (10-20) een positief effect op de veiligheid hebben

detaillering: G11

bonuspunt:

60%

wat:

de buitenruimte vergemakkelijkt het contact tussen straat en woning van bewoners van bovenwoningen echter zonder dat opklimmogelijkheid wordt geboden

hoe

basispunt:

alle woningen hebben een balkon dat uitkijkt op de straat (dit kan eventueel een 'Frans balkon' zijn, d.w.z. dubbel openslaande deuren in het gevelvlak met een balustrade ervoor), zodanig gedetailleerd dat geen opklimmogelijkheid wordt geboden.

bonuspunt:

- alle bovenwoningen hebben een 50-100 cm vooruitspringend(e) balkon of serre;
- balustrades zijn van glas of anderszins zonder houvast voor opklimming

delicten:

inbraak woning, onveiligheidsbeleving

criteria:

zichtbaarheid, toegankelijkheid

100%

wat:

een ontsluitingssysteem dat zowel praktisch als sociaal veilig is

hoe

basispunt:

gemeenschappelijke bergingen zijn:

- maximaal een halve verdieping (1,5 meter) onder maaiveld aangelegd (bij woningen geschikt voor ouderen mag de vloer van de bergingruimte niet onder maaiveldniveau liggen);
- voorzien van rechte ontsluitingsgang(en), dus zonder bochten, knikken of nissen.
- De ontsluitingsgangen van de bergingen zijn voorzien van een afsluitbare entree deur, en verlichting van dezelfde kwaliteit als de entreehal

Bij keuze voor een portiekontsluiting (voorkeur) komt de bergingsgang in rechte lijn uit op de entreehal.

Bij een galerij- of corridorontsluiting (dit heeft niet de voorkeur, met uitzondering van ouderenhuisvesting) liggen er maximaal 20 bergingen aan een gang of zijn gangen zodanig gecompartmenteerd dat er maximaal 20 bergingen aan een compartiment liggen.

bonuspunt:

delicten:

vandalisme, inbraak woningen (bergingen), buurtoverlast, onveiligheidsbeleving

criteria:

toegankelijkheid, zichtbaarheid, betrokkenheid

G11. Beveiligingsverlichting

100%

wat:

een verlichting die op strategische punten, dat wil zeggen bij de entrees, inbrekers afschrikt en tevens de gebruiksvriendelijkheid van de entrees voor bewoners en bezoekers verhoogt

hoe

basispunt:

een aansluitpunt voor buitenverlichting bij de voordeur en bij zij- en achterdeuren. Indien er meerdere deuren in één gevelvlak zijn geprojecteerd kan volstaan worden met één centraal aansluitpunt op dit gevelvlak. Mits er geen verspringingen in de gevel zitten, kan volstaan worden met één centraal aansluitpunt

bonuspunt:

bij alle voordeuren en tuindeuren een aangesloten lichtpunt, dat automatisch aanspringt door:

- een benaderingsschakelaar, die aanschakelt bij nadering van een persoon op een afstand van 2 tot 5 meter, of
- een schemerschakelaar, die schakelt als het daglicht onvoldoende wordt

delicten:

inbraak woning, onveiligheidsbeleving

criteria:

zichtbaarheid

100%

wat:

kozijnen, leidingkokers en meterkast zodanig uitgevoerd, dat een beveiligingsinstallatie (stand-alone, via telefoonkiezer of kabelnet) achteraf zonder breekwerk en meerkosten aan te brengen is en tevens zodanig, dat de installatie niet sabotage-gevoelig is. Dit ontwerponderdeel is alleen van toepassing voor woningen met een meer dan 1,5 maal hogere verkoopwaarde dan gemiddeld in de regio

hoe

basispunt:

- loze leidingen voor bedrading van een alarmleiding naar de voordeur en de achterpui woonkamer op de benedenverdieping aanleggen ten behoeve van latere aansluiting van bewegingsmelders of magneetcontacten, positietekening bij documentatie meeleveren;
- kabel van kabel-tv-net direct van buiten in entreehal de woning binnenvoeren, tot in de meterkast;
- telefoonkabels wegwerken in de muur, werking contactdoos onafhankelijk van contactdoos in grote slaapkamer (bij afnemen van hoorn of uittrekken van aansluiting in woonkamer kan bewoner vanuit slaapkamer nog steeds de politie bellen)

bonuspunt:

standaard een inbraaksignaleringsinstallatie als meerwerk offreren die voldoet aan de voorschriften van het VIP, E2 woonhuizen of hoger en meerwerk offreren dat voorziet in de toepassing van een rookmelder op elke verdieping

delicten:

inbraak woning, onveiligheidsbeleving

criteria:

toegankelijkheid, zichtbaarheid/hoorbaarheid, aantrekkelijkheid van potentieel doelwit

voorbeelden: alarmering via kabel-tv-net in Alkmaar en Vianen, als experiment gesteund door de SEV

100%

wat:

bouwbeslag sluit manipuleren en saboteren door woninginbrekers zo goed als uit

N.B. Bedoeld wordt het bouwbeslag ter plaatse van het slot, ter bescherming van de cilinder, omdat hierop in de Europese norm zoals bedoeld bij G5, G6 en G7 niet getest wordt.

hoe

basispunt:

het bedoelde bouwbeslag is getest en goedgekeurd door de SKG volgens de norm NEN 5089:1994 klasse zwaar (**)

N.B. Ook deuren en ramen van schuren en garages, indien tenminste via deze ruimten de woning niet bereikbaar is, moeten voorzien zijn van hang- en sluitwerk in de klasse zwaar (**); dit geldt dan voor slotbeslag, slot, sluitkom, scharnieren en slotcilinder; de laatste bovendien bij voorkeur (vanwege de gebruiksvriendelijkheid) gelijksluitend met die van de achterdeur. Indien de woning wel binnendoor via schuur of garage bereikbaar is, geldt voor de ramen en deuren het gestelde in G6 respectievelijk G7.

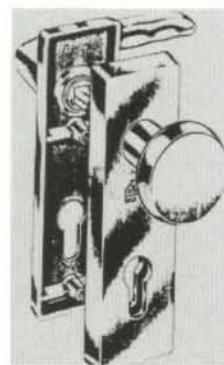
bonuspunt:

delicten:

inbraak woning

criteria:

toegankelijkheid

6. Documentatie woonomgeving...

Werking van precedentplannen

Precedenten' zijn plannen die een voorbeeldfunctie vervullen, hetzij door overwegend positieve, hetzij door overwegend negatieve eigenschappen. Hieronder wordt een tweetal precedenten beschreven aan de hand van de 55 ontwerponderdelen. Bij alle ontwerponderdelen die op het plan van toepassing zijn, is beoordeeld of aan de betreffende prestatie is voldaan. Daarmee kan worden voorgerekend of het plan voldoet aan de drempel ter verkrijging van het keurmerk. Dit beoordelingsproces is voor elk van beide cases in hoofdlijnen beschreven.

Precedent 1: Antilopespoor, Maarssen

Algemene beschrijving.

Antilopespoor is een kleine wijk (rond 700 woningen) die deel uitmaakt van het uitbreidingsgebied Maarssenbroek in de gemeente Maarssen. Om het ontstaan van Antilopespoor te kunnen plaatsen, dient men zich eerst een beeld te vormen van de grote stadsuitbreiding Maarssenbroek.

In het kader van het overloopbeleid van de jaren zestig en

zeventig werden bij alle grote steden satellieten gebouwd. Maarssenbroek is één van de satellieten van de stad Utrecht.

De omstandigheden om daar te bouwen waren gunstig: er lag een groot stuk weidegrond tussen de snelweg A2 en de spoorlijn Utrecht-Arnhem, waardoor de ontsluiting voor auto en trein hier een simpele zaak was. Het station Maarssen werd gereactiveerd, nadat het tientallen jaren gesloten was geweest, omdat reizigers uit het dorp Maarssen liever de bus naar Utrecht namen (het station lag aan de 'verkeerde' kant van het Amsterdam Rijn kanaal voor het oude dorp, maar voor het nieuwe stadsdeel Maarssenbroek juist aan de goede kant).

Geheel in overeenstemming met planologische vuistregels werd een groot nieuw stadsdeelcentrum met winkels, kantoren en overige voorzieningen tegen het station aan gebouwd. De leeuwedeel van het woongebied kwam aan de noordzijde van dit stadsdeelcentrum terecht; aan de zuidzijde was slechts plaats voor een kleine wijk, dat werd Antilopespoor. Vanwege de korte afstand tot het stadsdeelcentrum kwam deze kleine wijk niet in aanmerking voor eigen voorzieningen; via een loopbrug over de wijkontsluitingsweg kreeg de wijk, althans op papier, een directe verbinding met het winkelcentrum.

Vermeldenswaard is dat het wijkontwerp bij oplevering is onderscheiden met een prijs die de rijksoverheid toentertijd elk jaar uitreikte voor projecten in de sfeer van 'stedelijk bouwen'. In Antilopespoor was een hoge woningdichtheid (in sommige delen tot 80 woningen per hectare) bereikt zonder te vervallen in vormen van gestapeld wonen die de menselijke maat ontstijgen. De wijk bevat in hoofdzaak korte, dicht op elkaar gebouwde boven- en benedenwoningen met afwisselende dakvormen. De bovenwoningen zijn ontsloten via een speels aandoend systeem van trappenhuisen, loopbruggen, galerijen en portieken met losstaande, half-openbare trappenhuisjes.

Neergang en herstelplannen.

De wijk heeft in de loop van de tijd een slechte naam gekregen door hardnekkige problemen in de sfeer van criminaliteit, welzijn, beheer en verhuurbaarheid. De woningbeheerders, de gemeente en het door deze partijen ingehuurd bureau wijten deze problemen aan een combinatie van ongunstige sociale en bouwkundige

factoren. Sociale factoren zouden onder meer de huisvesting van groepen problematische jongeren zijn (werkloosheid, drankgebruik, druggebruik, lawaaioverlast), bouwkundige factoren onder meer de hoge woningdichtheid, de ongunstige menging van leefstijlen (jongerenwoningen boven ouderenwoningen) en de onduidelijke overgangen tussen openbaar en privé, waardoor de woningen, in samenhang met de hoge dichtheid, onvoldoende privacy geven.

Het externe bureau heeft een plan van aanpak opgesteld dat bouwkundige verbetering als uitgangspunt heeft. De aansluiting op het winkelcentrum wordt verbeterd door het slopen van de sociaal onveilige loopbrug en het aanleggen van een brede, duidelijke route via het maaiveld, er worden veranderingen aan de woningplattegronden aangebracht zodat de conflicterende leefstijlgroepen niet meer geconcentreerd bovenop elkaar zitten en de scheiding tussen openbaar en privé wordt verbeterd (achterkanten worden duidelijk achterkant en voorkanten voorkant).

Daarnaast worden beheer- en verhuurbeleid aangescherpt. Een aantal jongeren wordt geherhuisvest en nieuwe 'twijfelgevallen' worden bij voorkeur niet in Antilopespoor geplaatst. Er is een intensievere bewonersbegeleiding vanuit de gemeentelijke afdeling Welzijn en er wordt meer gedaan aan schoonmaken, vuilnis ophalen, graffiti-verwijdering etcetera. Het is nog niet te zeggen in hoeverre deze aanpak succes heeft. Men zit nu midden in de werkzaamheden van de bouwkundige ingreep, de sfeer op dit moment is nog allerm minst plezierig.

Beoordeling van de wijk voor het keurmerk.

Het zal geen verwondering wekken dat de wijk een ongunstige score heeft op de prestaties die het keurmerk vraagt. Hierna zijn de scorelijsten van de van toepassing zijnde prestaties in de 100%- en 60%-categorie opgenomen. Op de prestaties in de 100%-categorie wordt geen enkel punt gescoord. Ook de score in de 60%-categorie is laag: bij 6 van de 27 ontwerponderdelen wordt een punt gescoord, en dan alleen door te voldoen aan de basispunten. Ofwel: een score van 22% waar 60% gevraagd wordt.

Beschrijving van de belangrijkste manco's in de wijk- en gebouwopzet.

Het eerste punt is de hoge dichtheid in het totale plan. Door de gering oppervlakte van de privétuinen en de geringe afstanden tussen de gevels ontstaat een gebrek aan privacy. Daarnaast heerst er een eilandgevoel, versterkt door de twee zwaar beboste taluds die, samen met het water aan de derde kant, de wijk inklemmen. De kwaliteit van het openbaar vervoer wordt onvoldoende geacht: de route passeert de wijk langs de achterkant en de halte zelf is verscholen achter veel groen.

Voor fietsers is de wijk vanaf drie zijden toegankelijk, een echt prettige route ontbreekt. Een naar tunneltje, hoge taluds en een onaantrekkelijke hoofdontsluitingsweg van Antilopespoor dragen bij aan de onprettige sfeer. De openbare ruimte in hoofdlijnen is weinig overzichtelijk. Een centrale stedelijke ontmoetingsplaats in de vorm van een plein ontbreekt. Wél is er een forse, per leeftijdsgroep gezoneerde, grote groene speelruimte.

De gebouwen zijn met een geschakelde galerij verbonden. Dat betekent lange routes naar de woningen, via de galerijen zonder zicht op wie waarvoor komt. De hoekverdraaiingen vergroot deze onoverzichtelijkheid. Op het niveau van de begane grond ontbreken voortuinen, de achtertuinen zijn klein. En bovendien verkeerd georiënteerd op de zon, met als gevolg dat mensen hun tuin zelfs niet inrichten, laat staan voor enige erfscheiding zorgen.

hun tuin zelfs niet inrichten, laat staan voor enige erfscheiding zorgen.

De schuren en de bergingen voor de gestapelde woningen staan aan de voorzijde en zorgen vaak voor onoverzichtelijke hoeken. Soms staan op de koppen van woonblokken losse bergingen met (eenvoudig beklimbare) daken. De verzamelparkeerplaatsen zijn veelal gesitueerd op plaatsen waar de sociale controle slecht is, bijvoorbeeld bij blinde kopgevels.

Opgemerkt kan evenwel worden dat twee over het algemeen heikele punten in de beheersfeer in Antilopespoor wél goed scoren: de jeugdsoos levert door de excentrische ligging aan de ringweg weinig overlast op en de groene zoom aan de rand van de wijk heeft potenties als een ideale hondenuitlaatroute. Of hij altijd ook zo gebruikt is is een tweede.

TOETSLIJST

POLITIEKEURMERK VEILIG WONEN®

NAAM BOUWPROJECT: Antilopespoor
WIJK/STRAAT:
PLAATS: Maarssebroek
OPDRACHTGEVER: WWT
CONTACTPERSOON: dhr. G. Ganssen (TEL:)

ONTWERPONDERDELEN

SCORE

100%

60%

Wijkopzet (W)		BASIS	BONUS	BASIS	BONUS
W1	Omvang, dichtheid en woningdifferentiatie			W1	-
W2	Aansluiting op omliggende bebouwing			W2	-
W3	Bouwhoogte en schaal			W3	1
W4	Groen en speelruimte			W4	1
W5	Stedelijke ontmoetingsplekken			W5	-
W6	Wijkontsluiting auto			W6	-
W7	Wijkontsluiting fiets			W7	-
W8	Winkels in de wijk			W8	-
W9	Schoolgebouwen en schoolplein			W9	n.v.t.
W10	Jeugdsoos			W10	-
Verkaveling (V)		BASIS	BONUS	BASIS	BONUS
V1	Villawijk			V1	n.v.t.
V2	Twee-onder-een-kap woningen			V2	n.v.t.
V3	Eengezinsrijenwoningen in blokverkaveling			V3	-
V4	Eengezinsrijenwoningen in strokenverkaveling			V4	-
V5	Binnenterreinen			V5	-
V6	Woonhoven			V6	-
V7	Meergezinswoningen			V7	-
V8	Meergezinswoningen voor ouderen			V8	n.v.t.
V9	Eengezinsrijenwoningen voor ouderen			V9	n.v.t.
V10	Poortwoningen			V10	n.v.t.
V11	Woonwagencentrum			V11	n.v.t.
Detaillering Woonomgevingsontwerp (D)		BASIS	BONUS	BASIS	BONUS
D1	Parkeren in open lucht	-	-	D1	-
D2	Prive garages	n.v.t.	n.v.t.	D2	-
D3	Collectieve parkeergarages	n.v.t.	n.v.t.	D3	-
D4	Verlichting openbaar gebied			D4	-
D5	Straatmeubilair			D5	1
D6	Speelvoorzieningen			D6	1
D7	Hondenuitlaatroutes			D7	1
D8	Tunnels en onderdoorgangen			D8	-
D9	Bushaltes			D9	-
D10	Blinde muren	-	-	D10	-
D11	Achterpaden	-	-	D11	-
D12	Erfscheidingsen	-	-	D12	-
D13	Schuren en bergingen bij eengezinswoningen	-	-	D13	-
D14	Voortuin	-	-	D14	-
D15	Rooilijn	-	-	D15	-
D16	Openbare verlichting	-	-	D16	-
Bewonersparticipatie en beheer (B)		BASIS	BONUS	BASIS	BONUS
B1	Onderhoud			B1	-
B2	Toezicht			B2	-
B3	Bewonersparticipatie			B3	n.v.t.
B4	Zelfbeheer			B4	n.v.t.
B5	Buurtpreventie			B5	n.v.t.
Gebouw (G)		BASIS	BONUS	BASIS	BONUS
G1	Oriëntatie woonvertrekken			G1	1
G2	Lage daken	-	-	G2	-
G3	Entreepartij eengezinswoning			G3	-
G4	Erkers			G4	-
G5	Voordeur	-	-	G5	-
G6	Zij- en achterdeuren	-	-	G6	-
G7	Beweegbare ramen en ventilatie-openingen	-	-	G7	-
G8	Entreepartij meergezinswoningen	-	-	G8	-
G9	Buitenruimten bij bovenwoningen	-	-	G9	-
G10	Gemeenschappelijke bergingkelders bij meergezinswoningen	-	-	G10	-
G11	Beveiligingsverlichting	-	-	G11	-
G12	Communicatie en alarmering	-	-	G12	-
G13	Bouwbeslag	-	-	G13	-
Totaal per kolom:		0	0	6	0

Totaal aantal punten
(kolom 2 + 3 + 4)

In te vullen door de
Keurmerk-commissie

Totaal: 'niet van toepassing':

2

n 10

Minimaal aantal punten dat gehaald moet worden:

16

$(37 - n_{\text{beoord. n.v.t.}}) \times 60\%$

16

Precedent 2: Parkwijk, Almere

Wijkbeschrijving.

De Parkwijk is een wijk in aanbouw in Almere Stad Oost en bevat 2500 woningen. Het merendeel bestaat uit eengezinsrijenwoningen, afgewisseld met kleine clusters bijzondere woningen (patiowoningen voor ouderen en 'urban villa's' nabij het wijkcentrum en station). De wijk heeft in een wijkwinkelcentrum, een buurtcentrum-/kerkgebouw, een school, een verzorgingscentrum en een station openbare voorzieningen. De wijk is ontworpen door een extern bureau in samenwerking met de gemeentelijke stedenbouwkundige dienst en de drie Almeerse woningcorporaties, die tezamen een aanzienlijk deel van de woningen bouwen. Bij de opzet en de verkaveling is rekening gehouden met de tuinstadgedachte: een groene aanblik, een gestileerd stratenontwerponderdeel met afwisselende verkavelingsvormen, waaronder hofjes, een herkenbaar en transparant stelsel van rechte hoofdassen die besloten woongebiedjes omsluiten. In de planfase is geadviseerd door de politie. Dit gebeurde door deel te nemen aan projectteamvergaderingen en door het opstellen van schriftelijke adviezen, die aan de ontwerpers en de projectleiding werden opgestuurd en op een later moment in een gezamenlijk gesprek geëvalueerd. Van dit adviseringsproces is een evaluatie verschenen, die verkrijgbaar is bij de afdeling Criminaliteitspreventie van de Regiopolitie Flevoland.

Beoordeling van het plan.

Over de inrichting van de openbare ruimte heeft de politie kunnen adviseren, de gebouwonwerpen waren nog niet aan de orde. Deze precedentbeschrijving heeft dan ook alleen betrekking op de hogere schaalniveaus. Afgezien van de vijf ontwerponderdelen op het gebied van sociaal beheer (die geen rol speelden in dit planproces) zijn er 20 ruimtelijke ontwerponderdelen van toepassing. Aan 16 ervan is voldaan (80%). Wat betreft de prestaties in de 60%-categorie zat dit project dus boven de norm. Dat wil niet zeggen dat dit project het keurmerk al had kunnen krijgen. Er zijn immers ook nog de 100%-categorie prestaties. Aan die norm wordt door dit project niet voldaan, alleen al omdat het stelsel van achterpaden (lang, smal, veel knikken, veel aftakkingen) niet voldoende is voor de basispunt. Op de ontwerponderdelen 'schaal' en 'voorzieningen' zijn tevens twee bonuspunten gescoord. Dat zijn de sterkste punten van het project. Ondanks een hoge dichtheid (40 woningen per hectare) heeft men in het hele plangebied een mensvriendelijke schaal weten te vinden. Door toepassing van vele verschillende ruimtetypen (boulevard, plantsoen, waterpartij, woonstraat, woonhof) en relatief veel openbare voorzieningen wordt de sfeer nergens massaal en anoniem. Andere sterke punten zijn de auto-ontsluiting, de aansluiting op het groengebied, de inpassing van het schoolgebouw, de kleinschalige oplossing voor de meergezinswoningen (urban villa's), de veilige patiowoningen voor ouderen (besloten tuinen), het aanbod van hondenuitlaatroutes, de ruime dimensionering van de fietstunnel (gecombineerd met busroute), de goede situering van de bushaltes en de aanwezigheid van voortuinen bij het grootste deel van de eengezinswoningen. Minder sterke punten zijn de fietsroutes (naar het centrum alleen door de groenstrook en naar Almere Buiten via 'enge' hellingbanen bij de brug over het water). Een plein en speelgelegenheid voor oudere jeugd ontbreken. De kruip-door-sluip-door ontsluiting van de binnenterreintjes met de speelgelegenheid voor de jongere jeugd en de geringe overzichtelijkheid van de hofjes (lang, smal, uitlopend op achtertuinen) zijn eveneens minder sterke punten. Het laatstgenoemde is overigens in het plan geslopen door een planwijziging in een laat stadium. In de oorspronkelijke variant voldeden de woonhoven zelfs aan de maximumspecificaties (de bonuspunt). Met bedoelde planwijziging werden dus twee punten verspeeld.

TOETSLIJST

POLITIEKEURMERK VEILIG WONEN®

NAAM BOUWPROJECT: Parkwijk
 WIJK/STRAAT: Almere stad oost
 PLAATS: WWT
 OPDRACHTGEVER: dhr. G. Ganssen (TEL.)

ONTWERPONDERDELEN

SCORE

Wijkopzet (W)	100%		60%	
	BASIS	BONUS	BASIS	BONUS
W1 Omvang, dichtheid en woningdifferentiatie			W1 1	
W2 Aansluiting op omliggende bebouwing			W2 -	-
W3 Bouwhoogte en schaal			W3 1	1
W4 Groen en speelruimte			W4 1	-
W5 Stedelijke ontmoetingsplekken			W5 -	-
W6 Wijkontsluiting auto			W6 1	-
W7 Wijkontsluiting fiets			W7 -	-
W8 Winkels in de wijk			W8 1	1
W9 Schoolgebouwen en schoolplein			W9 1	-
W10 Jeugdsoos			W10 n.v.t.	n.v.t.
Verkaveling (V)	100%		60%	
	BASIS	BONUS	BASIS	BONUS
V1 Villawijk			V1 n.v.t.	
V2 Twee-onder-een-kap woningen			V2 n.v.t.	n.v.t.
V3 Eengezinsrijenwoningen in blokverkaveling			V3 1	-
V4 Eengezinsrijenwoningen in strokenverkaveling			V4 n.v.t.	n.v.t.
V5 Binnenterreinen			V5 -	-
V6 Woonhoven			V6 -	-
V7 Meergezinswoningen			V7 1	-
V8 Meergezinswoningen voor ouderen			V8 1	-
V9 Eengezinsrijenwoningen voor ouderen			V9 1	-
V10 Poortwoningen			V10 n.v.t.	n.v.t.
V11 Woonwagencentrum			V11 n.v.t.	n.v.t.
Detaillering Woonomgevingsontwerp (D)	100%		60%	
	BASIS	BONUS	BASIS	BONUS
D1 Parkeren in open lucht			D1	
D2 Prive garages			D2	
D3 Collectieve parkeergarages			D3	
D4 Verlichting openbaar gebied			D4 n.v.t.	n.v.t.
D5 Straatmeubilair			D5 n.v.t.	
D6 Speelvoorzieningen			D6 -	-
D7 Hondenuitlaatroutes			D7 1	
D8 Tunnels en onderdoorgangen			D8 1	-
D9 Bushaltes			D9 1	
D10 Blinde muren			D10	
D11 Achterpaden			D11	
D12 Erfscheidingen			D12	
D13 Schuren en bergingen bij eengezinswoningen			D13	
D14 Voortuin			D14 1	-
D15 Rooilijn			D15	
D16 Openbare verlichting			D16	
Bewonersparticipatie en beheer (B)	100%		60%	
	BASIS	BONUS	BASIS	BONUS
B1 Onderhoud			B1 n.v.t.	n.v.t.
B2 Toezicht			B2 n.v.t.	n.v.t.
B3 Bewonersparticipatie			B3 n.v.t.	
B4 Zelfbeheer			B4 n.v.t.	
B5 Buurtpreventie			B5 n.v.t.	n.v.t.
Gebouw (G)	100%		60%	
	BASIS	BONUS	BASIS	BONUS
G1 Oriëntatie woonvertrekken			G1 n.v.t.	
G2 Lage daken			G2	
G3 Entreepartij eengezinswoning			G3 n.v.t.	n.v.t.
G4 Erkers			G4 n.v.t.	n.v.t.
G5 Voordeur			G5	
G6 Zij- en achterdeuren			G6	
G7 Beweegbare ramen en ventilatie-openingen			G7	
G8 Entreepartij meergezinswoningen			G8	
G9 Buitenruimten bij bovenwoningen			G9 n.v.t.	n.v.t.
G10 Gemeenschappelijke bergingkelders bij meergezinswoningen			G10	
G11 Beveiligingsverlichting			G11	
G12 Communicatie en alarmering			G12	
G13 Bouwbeslag			G13	
Totaal aantal punten (kolom 2 + 3 + 4)			14	2
Totaal aantal punten			16	

In te vullen door de Keurmerk-commissie

Totaal: 'niet van toepassing':

n 17

Minimaal aantal punten dat gehaald moet worden:

(37 - n (aantal n.v.t.)) x 60%

12

Gebruik van de Europese norm

De eisen die gesteld worden aan ramen en deuren sluiten aan op de praktijk van het inbreken. De werkwijze van inbrekers is door onderzoek bij de politie nauwkeurig bekend, met die kennis werd in de tot op heden gangbare normen nog weinig gedaan. Het uitgangspunt is dat ramen en deuren in hun geheel een bepaalde tijd weerstand bieden aan de meest-voorkomende werkwijzen van inbrekers.

Op dit moment beproeft men complete gevelelementen op de werkwijzen van inbrekers. Dit geschiedt door een erkend testinstituut zoals de Stichting Kwaliteitscentrum Gevelelementen (SKG) of de Stichting Keuringsbureau Hout (SKH). Deze test volgt een Europees testprogramma (produkten in hout en metaal) of een testprogramma van de VKG (kunststofprodukten).

Heeft u al een leverancier voor raam- en deurkozijnen gekozen, informeer dan of het produkt door een erkend keuringsinstituut is getest. Mocht dit niet het geval zijn, kan uw leverancier op uw verzoek zijn produkten alsnog voor bedoelde test voordragen (hieraan zijn voor de leverancier overigens kosten verbonden).

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen® vereist dat de volgende beproevingen moeten worden doorstaan:

- de *statische beproeving* volgens klasse 2 van de Europese norm;
- de *dynamische beproeving* volgens klasse 2 van de Europese norm;
- de *manuele beproeving* volgens klasse 3 en met gereedschapsset B van de Europese norm.

De manuele beproeving sluit het best aan op de praktijk van het inbreken. Ramen en deuren worden door een keurmeester op hun zwakke punten (bij scharnieren en sloten) 'bewerkt' met verschillende gereedschappen van verschillende zwaarte, tot een breekijzer toe. Er wordt op gewezen dat, waar gesproken wordt van 'Europese norm', het in feite gaat om een voornorm (pr-ENV 1627), die nog door de lidstaten van de EU moet worden aangenomen en derhalve in de loop van de tijd aan veranderingen onderhevig kan zijn.

Hoewel het inbreken door ingooien van een ruit een voorkomende werkwijze van woninginbrekers is (bij 7% van het totaal aantal inbraken), worden nog geen eisen aan de doorgooiwerendheid van de beglazing gesteld. Dat zou te veel beperkingen opleggen aan de detaillering van gevelelementen en waarschijnlijk een onhaalbare extra kostenpost.

Overgangsbepalingen

Kunststof gevelelementen die de test volgens de VKG-norm doorstaan, komen in aanmerking voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen®. Deze bepaling geldt tot het moment van eventuele eenwording van de VKG-norm en de Europese norm. De manuele beproeving verloopt volgens VKG-norm klasse A0/A1 iets anders dan volgens de Europese norm klasse 3. Er is een klein verschil in de gebruikte gereedschapsset (bij de VKG norm is het zwaarste gereedschap een kistopener, bij de Europese norm is dat een breekijzer). Verder is bij de VKG-norm de contacttijd genormeerd per sluitpunt (maximaal 3 minuten, dan moet de keurmeester een ander sluitpunt gaan proberen).

Voor houten en metalen gevelelementen geldt in de experimentfase van het keurmerk (en mogelijk wordt deze termijn nog verlengd), dat bij de manuele test het voldoen aan klasse 2 van de Europese voornorm (met gereedschapsset A) voldoende is voor het keurmerk. In klasse 2 is de weerstandstijd 3 minuten in plaats van 5 minuten.

8. Produktwijzer gevelelementen en standaard bestektekst

Produkten die voldoen aan de Europese norm

Vlak voor het uitkomen van de 1e druk van het handboek (september 1994) is een bliksemenquête gehouden onder circa 100 fabrikanten van houten en metalen gevelelementen. Er werden 15 formulieren geretourneerd, waarvan een ruime meerderheid aangaf hun produkten nog dit jaar voor te dragen voor een test.

Per 1 juli 1994 blijkt nog slechts een beperkt deel van de produkten getest volgens de Europese (of gelijkwaardige) norm. Daarbij gaat het hoofdzakelijk om kunststofprodukten, getest volgens de VKG-norm (klasse A0 of A1). Ramen zijn in de meerderheid (het betreft hoofdzakelijk draaivalramen), verhoudingsgewijs zijn weinig deuren getest. De keus is voor aanvragers van het keurmerk dus nog niet ruim te noemen.

Reeds geteste produkten

Door de SKG is een stand van zaken opgemaakt van geteste produkten. Het laatste overzicht dateert van 10 juni 1994. Zijn er op het moment dat u deze lijst gebruikt meerdere maanden verstreken sinds genoemde datum, dan loont het de moeite een nieuw overzicht aan te vragen bij de SKG. Het telefoonnummer vindt u in de bijlage.

Europrovl B.V., Buitenpost

- kunststof draaivalraam
- kunststof binnendraaiende deur

Geerdink B.V., Beekbergen

- kunststof draaivalraam (2 typen)

KIBA C.V., Bergambacht

- kunststof draaivalraam

Kudeko B.V., Stadskanaal

- kunststof draaivalraam

Kumij B.V., Groningen

- kunststof draaivalraam

Nijhuis B.V., Rijssen

- kunststof draaivalraam

De Oude IJssel bouwconstructies B.V., Terborg

- kunststof binnendraaiende deur
- kunststof buitendraaiende deur
- kunststof draaivalraam (2 typen)

Van der Ploeg B.V., Roelofsarendsveen

- kunststof draaivalraam

Polyprofiel, Drachten

- kunststof draaivalraam (2 typen)
- kunststof buitendraaiende deur

Raamwerk B.V., Dedemsvaart

- kunststof draaivalraam

De Rollocate B.V., Staphorst

- kunststof draaivalraam

Schaufeli B.V., Zelhem

- kunststof draaivalraam

Deceuninck, Houten

- kunststof buitendraaiende deur
- kunststof binnendraaiende deur
- kunststof draaivalraam

Kömmerling, Gorinchem

- kunststof draaivalraam (2 typen)

Wavin Profielen B.V., Hardenberg

- kunststof draaivalraam (4 typen)

Polynorm B.V., Bunschoten

- metalen binnendraaiende deur, getest volgens CEN-norm

Reynolds (Reynotrade), Harderwijk

- metalen draairamen en draaivalramen type RT 7521, getest bij instituut in Duitsland (testresultaat nader te vergelijken met van toepassing zijnde CEN-norm)

Aluvo B.V., Nieuwleusen

- diverse typen metalen ramen en deuren, waaronder schuifpuien, alle van het systeem Schüco, getest bij instituut in Duitsland (testresultaat nader te vergelijken met van toepassing zijnde CEN-norm)

Oskomera B.V., Deurne

- metalen draaivalraam (testresultaat op te vragen bij SKG)

Nog in 1994/95 bij SKG te testen produkten:

- Kloosterman B.V., Heerenveen (diverse typen metalen ramen en deuren, test gepland in november/december 1994)
- De Vries Robbé Gevelbouw, Gorinchem (diverse typen metalen ramen en deuren, test gepland in december 1994)
- Euroferm Bouwelementen, Helmond (binnendraaiende en buitendraaiende metalen deuren en garagedeuren, test gepland in oktober-december 1994)
- Reynolds (Reynotrade), Harderwijk (metalen schuiframen en schuifpuien, testperiode niet aangegeven)
- Gorter B.V., Wormerveer (diverse typen metalen ramen en deuren, waaronder ook schuifpuien, meest maatwerk voor duurdere woningtypen, test op verzoek van afnemer)
- Intal B.V., Geldermalsen (diverse typen metalen ramen en deuren, waaronder ook schuifpuien, meest systeem TD 60 en 86, test gepland in september 1994)
- Polynorm B.V., Bunschoten (buitendraaiende metalen deur en garagedeur, testperiode niet aangegeven)
- VLT Kozijnen B.V., Sittard (diverse typen houten ramen en deuren, waaronder schuifpuien, test gepland in november)
- De Vries Kozijnen B.V., Gorredijk (houten ramen type Vrigo, reeds blootgesteld aan diverse formele en informele manuele inbraakbeproevingen, vermoedelijk nog in 1994 in verbeterde versie te beproeven door SKG/SKH)
- Timmerfabriek Theunissen, Wijchen (leverancier van halffabrikaten in hout, die in combinatie met nader te specificeren bouwbeslag zullen worden aangeleverd bij testinstituut, testperiode niet aangegeven).
- Alprokon Aluminium, Barendrecht (leverancier van aluminium inbraak preventie profielen voor houten deurbladen en houten raamkozijnen, zowel binnendraaiend als buitendraaiend, waarbij profiel en deurblad/kozijndeel één geheel vormen; tevens leverancier van inbraak preventieve aluminium 'naalden' voor dubbele deuren en van een raamespagolet voor buitendraaiende ramen die in samenhang met een 'contradichtingsprofiel' een meerpuntssluiting oplevert).

De lijst overziend valt op dat kunststoffen en metalen gevelelementen ruim vertegenwoordigd zijn, terwijl de houtsector nog altijd het meest toegepast wordt. Dit wil niet zeggen dat houten kozijnen minder makkelijk aan de norm voldoen. Men kan een produkt samenstellen uit een combinatie van een kozijn en het juiste hang- en sluitwerk. Een probleem is dat elk prototype dat men op die manier zelf samenstelt wel eerst apart getest moet worden om voor het keurmerk in aanmerking te komen.

De documentatie van de firma BUVA (Rotterdam) biedt veel aanknopingspunten: in een aantal adviesbestekken wordt een veelheid van scharnieren, grendels, sloten etcetera aangeboden. De presentatie in de vorm van een adviesbestek waarborgt vooraf enige samenhang. Er is ook een adviesbestek speciaal voor seniorenwoningen.

Jammer is dat men voor beweegbare ramen snel uitkomt op een bijzetslot. Dat is minder gebruiksvriendelijk en de kans op niet-gebruik is groter dan bij een meerpuntssluiting. Desondanks vormt het een alternatief om toch kans te hebben door de test te komen. Bepaalde bijzetsloten voor ramen hebben het vertrouwen van de politie waar het gaat om het de inbraakwerende kwaliteiten die vervolgens in het totale gevelement ontstaan. Nadere informatie hierover kan geleverd worden door de keurmerk-commissie.

U kunt desgewenst ook een geactualiseerde lijst van goedgekeurde produkten bij de SKG opvragen (zie 'lijst contactpersonen').

30

Kozijnen, ramen en deuren

30.00 Algemeen

30.00.20 Eisen en uitvoering: algemeen

90 Controle Machinaal Timmerwerk

Zoals omschreven onder 46.00.23.02.

91 Inbraakpreventie

Alle buitenkozijnen, buitenramen, buitendeuren en garagedeuren inclusief het bijbehorende hang- en sluitwerk moeten, voor zover bereikbaar vanaf de begane grond c.q. bereikbaar via balkons en dergelijke op de eerste verdieping overeenkomstig de 100% basiseisen zoals vermeld in het handboek politiekeurmerk veilig wonen, voor wat betreft de inbraakpreventie voldoen aan de bepalingen in prENV 1627: 1994, klasse 2.

De inbraakpreventie van betreffende buitenkozijnen, buitenramen en buitendeuren inclusief het bijbehorende hang- en sluitwerk dient te worden aangetoond door middel van een door het keuringsinstituut SKH/SKG afgegeven KOMO-atteest of door een rapport van het „Instituut für Fernstertechnik“ ten behoeve van inbraakwerende ramen en deuren volgens de DIN V 18.103: 1992 voor deuren, klasse ET 1 en Din V 18.054: 1991 voor ramen, klasse EFO.

De kosten van beproevingen voor de afgifte van dit attest zijn voor rekening van de aannemer.

30.00.40 Risicoverdeling en garanties: algemeen

01 Te garanderen onderdelen

Voor de volgende onderdelen wordt een garantie verlangd die moet gelden vanaf het gereedkomen van het onderdeel tot aan de oplevering van het werk en in aansluiting daarop gedurende de vermelde periode. Onderdeel:

- a. Houten buitendeuren volgens de garantieregeling van het Garantiefonds en Kwaliteitszorg Houten buitendeuren.
- b. Hang- en sluitwerk volgens de voorwaarden van de fabrikant/leverancier.
- c. Geveltimmerwerk, volgens de stichting Garantiefonds voor de timmerfabrieken.
- d. Hechthout in buitenkozijnen.
- te garanderen door: aannemer
- periode: voor de onder a en b genoemde onderdelen 5 jaar, voor de onder c genoemde onderdelen 10 jaar en voor de onder d genoemde onderdelen 20 jaar.

30.12

Tekeningen en berekeningen

30.12.10-a Tekeningen

0. Tekening, gevel- binnenwand- en dakelementen

Door de aannemer te vervaardigen tekening(en):

- tekening(en) van de houten buitenkozijnen.

Op de tekening(en) moet zijn aangegeven:

- de indeling en afmetingen van kozijnen, ramen en deuren;
- de detaillering van de kozijnen en ramen;
- de aansluitingen van de kozijnen en ramen;
- de ramen;
- de deuren;
- het hang- en sluitwerk van ramen en deuren;
- de vaste vulling van de kozijnen;
- de beglazing van de kozijnen, ramen en deuren;
- de verankering van de kozijnen;
- de ventilatieroosters in ramen, deuren en kozijnen.

Aantal te versterken exemplaren:

de tekeningen van de houten buitenkozijnen moeten in overeenstemming zijn c.q. mogen niet strijdig zijn met de specificaties in het desbetreffende komo-attest als bedoeld in 30.00.20.91. voor het sluitmechanisme van de deur en het slot van de loopdeur.

- sluitmechanisme met kruk voor de kanteldeur;
- kruk met dag- en nachtschoot voor de loopdeur.

5. Kanteldeurbeslag

geleiding van staalprofielen langs de wand en het plafond

wielstellen van kunststof

balanceringsveer

sluitmechanisme

eindstop van rubber

toebehoren:

- bevestigingsmiddelen.

01 Buitendeur

De navolgende op tekening aangegeven garagedeuren met loopdeur:

- garagedeur woningen type D
- garagedeur woningen type E1

30.80

Hang- en sluitwerk

30.80.09-a Hang- en sluitwerk, algemeen

9. Hang- en sluitwerk, algemeen

Het hang- en sluitwerk voor zover dit inbraakwerend moet zijn dient te voldoen aan de onder 30.00.20.91 gestelde eisen

01 Hang- en sluitwerk, algemeen

Volgens bovenstaande omschrijving het hang- en sluitwerk uitvoeren.

30.80.21-a Scharnier

0. Scharnier

Type: Buvalux nastelbare knopscharnieren met nylon

Slimeline lagers, anti inbraakclip en rondehoeken,

artikelnummer 13.29.234

Slimeline lagers, anti inbraakclip en rondehoeken,
artikelnummer 13.29.234

Kwaliteitscategorie (NEN 5089: 1994):

- extra zwaar ***

Afmeting: 3,5"x3,5"

Materiaal: staal

Afwerking: thermisch verzinkt en geel gechromatiseerd (20 micrometer).

Toebehoren:

- bevestigingsmiddelen: roestvaststalen schroeven.

01 Buitendeur

Van de navolgende deuren, per deur aanbrengen 4 stuks van de boven omschreven scharnieren:

- Voordeuren woningen type A, A1, B, B1, C, C1, C2, D, E en E1.
- Bergingsdeuren van de woningen type A, A1, B, B1, C, C1, C2, C3 en E
- Enkele en dubbele achterdeuren van de woningen type A, A1, B, B1, C, C1, C2, C3, D, E en E1.
- Balkondeuren van de woningen type D, E en E1.
- Buitendeur dakterrassen van de woningen type A, A1, B en B1.
- Buitendeuren garage woningen type E1.

9. Keurmerk aanvragen...

Wie kan aanvragen?

De producent van een bouwproject vraagt het keurmerk aan. Hoewel de gemeente in veel gevallen een grote rol speelt in het ontwerp van de woonomgeving, wordt de producent toch gezien als aanvrager. Dat kan een beleggingsfonds zijn, een woningbouwvereniging, een projectontwikkelingsmaatschappij of een voor eigen rekening en risico bouwend aannemingsbedrijf. Het gaat om de partij, die de woningen uiteindelijk verkoopt dan wel verhuurt en uit dien hoofde belang heeft bij de positieve publiciteit van het keurmerk.

Aanvraagprocedure

De aanvraagprocedure is voor elk bouwproject hetzelfde en moet altijd in zijn geheel doorlopen worden. De procedure is onder te verdelen in vijf stappen:

1. Initiatief tot 'bouwen onder keurmerk': aankondiging bij de keurmerk-commissie van uw voornemen om een project voor te willen dragen. Op grond van de projectdocumentatie ontvangt u van de keurmerk-commissie advies over de in uw plan eventueel nog te nemen preventieve maatregelen alsmede een toetslijst waarop staat aangegeven welke ontwerponderdelen op uw project van toepassing zijn. Daarop zal de aanvraag straks getoetst worden. U kunt het plan ook zelf toetsen aan de hand van de in het handboek gestelde specificaties.
2. Overleg met de politiekeurmerk-commissie in uw regio over noodzakelijke wijzigingen in het ontwerp van de woonomgeving, de woning en het bestek voor de technische uitrusting van de woning.
3. Inzenden verzoek tot toestemming voor het voeren van het keurmerk, vergezeld van de noodzakelijke en ingevulde bescheiden (zie verderop) aan de politiekeurmerk-commissie.
4. Bestudering en beoordeling van de aanvraag door de politiekeurmerk-commissie. Besluit volgt binnen 4 weken. Bij positief besluit wordt een overeenkomst opgemaakt tussen producent en politiekeurmerk-commissie, waarna de aanvrager gerechtigd is het keurmerk te voeren op alle, het bouwproject betreffende correspondentie en gedrukte media, zij het onder vermelding van de toevoeging „keurmerk aangevraagd”. De toestemming wordt verleend voor het gehele bouwproject en kan niet voor een deel van het project worden onthouden.
Indien de keurmerk-commissie van mening is dat geen toestemming tot het voeren van het keurmerk kan worden afgegeven, wordt contact gezocht met de aanvrager om te kijken welke mogelijkheden tot planwijziging er zijn. Pas als de aanvrager aangeeft dat die mogelijkheden definitief uitgeput zijn, wordt toestemming definitief onthouden. Dit besluit wordt door de keurmerk-commissie schriftelijk bevestigd.
5. Opleveringscontrole door de politiekeurmerk-commissie of door een vanwege die commissie aangewezen derde instantie. Wordt de uitvoering van het bouwproject conform de in de raamovereenkomst vastgelegde afspraken bevonden, dan kan de aanvrager voor een periode van maximaal 5 jaar (er kan plaatselijk een andere, kortere, geldigheidsduur zijn overeengekomen) het keurmerk voeren op alle, het bouwproject betreffende correspondentie en gedrukte media, zonder de toevoeging 'keurmerk aangevraagd'.

Moment van aanvragen...

U kunt op elk moment van het planproces in overleg treden met de politiekeurmerk-commissie. Bij voorkeur al in de ontwerpfase, hoe eerder hoe beter. De praktijk leert immers dat planwijzigingen moeilijk door te voeren zijn wanneer het planproces al ver is gevorderd.

De invloed van de opdrachtgever op de wijkopzet en de verkaveling is beperkt. Daarom is het voor de verkrijging van het keurmerk niet nodig om aan alle prestaties te voldoen en is de 60%-categorie ingevoerd.

Bij de meeste ontwerponderdelen is het mogelijk twee punten te vergaren door ook aan de specificaties voor de bonuspunt te voldoen. Er is geen verschil in de gebruikswaarde van de bonuspunten wat betreft de categorie waarin de betreffende prestatie valt.

Overgangsbepaling: toestemming voor het keurmerk 'inbraakpreventie'...

In die gevallen dat de keurmerk-commissie tot de conclusie komt dat de woonomgeving niet aan de specificaties voldoet en de mogelijkheden tot planwijzigingen uitgeput zijn, maar het woningontwerp wél aan de betreffende specificaties voldoet, wordt toestemming verleend voor het keurmerk 'inbraakpreventie' (normaal gesproken luidt de ondertiteling: 'inbraakpreventie en sociale veiligheid'). Deze mogelijkheid geldt als overgangsbepaling, dat wil zeggen het is de bedoeling om op termijn, bijvoorbeeld na afronding van de experimenteerfase met het keurmerk, van deze mogelijkheid af te stappen. Om voor het bedoelde gedeeltelijke keurmerk ('inbraakpreventie') in aanmerking te komen, hoeft alleen te worden voldaan aan de prestaties in de 100%-categorie.

De aanvrager kan niet op voorhand verzoeken om toestemming voor het voeren van het gedeeltelijke keurmerk. De aanvraagprocedure blijft gelijk. De toetslijst moet volledig worden ingevuld. De beslissing om alleen toestemming voor het gedeeltelijke keurmerk te verlenen, blijft te allen tijde een beslissing van de keurmerk-commissie.

Bescheiden...

Het belangrijkste document bij de definitieve voordracht voor het keurmerk is de ingevulde toetslijst. De toetslijst dient vergezeld te gaan van bestek, plantekeningen, plantoelichtingen, beleidsnota's en wat verder nodig is om uw invulling voor de keurmerk-commissie beoordeelbaar te maken.

Met nadruk wijzen we erop dat u, wanneer u niet de gegeven specificatie volgt maar met een eigen ontwerp oplossing komt, schriftelijk goed moet motiveren waarom de preventieve waarde van deze eigen oplossing volgens u gelijk staat aan de gegeven specificaties. Een gebouwd praktijkvoorbeeld is daarbij doorgaans het sterkst. Zulke praktijkvoorbeelden kunnen eventueel in vervolgedities van het Handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen® worden opgenomen in een hoofdstuk 'precedentplannen'.

Aanvraag achteraf...

Ook in een latere fase van het bouwproces kan nog aan het bouwen 'onder keurmerk' gedacht worden. Ook een groep kopers, een vereniging van toekomstige eigenaren of een commissie van toekomstige huurders kan aandringen op het bouwen 'onder keurmerk'.

Zelfs als de bouwvergunning al is verleend kan nog toestemming worden verleend voor het keurmerk. Uiteraard heeft dit alleen zin als de aanvrager, na het invullen van de toetslijst, alsnog aan de eisen denkt te voldoen. Mocht daarbij blijken dat men niet aan de eisen voor de woonomgeving voldoet maar wél aan de eisen voor de woning dan heeft de aanvraag toch zin. Men kan immers (al is dit voorlopig bedoeld als overgangsbepaling) in aanmerking komen voor het keurmerk 'inbraakpreventie'.

De opleveringscontrole...

Als regel vergelijkt de keurmerk-commissie (of een door deze commissie aangewezen derde instantie) de uitgevoerde situatie met de bij de aanvraag gezonden bescheiden. De kosten van de opleveringscontrole komen, zoals het zich thans laat aanzien, voor rekening van de aanvrager.

Is de uitslag positief dan is de aanvrager vanaf dat moment gerechtigd om het keurmerk te voeren zonder de toevoeging 'keurmerk aangevraagd'. Is de uitslag negatief, dan mag het keurmerk in zijn geheel niet meer worden gevoerd en verplicht de aanvrager zich om alle gedrukte media waarop het keurmerk voorkomt en die het project betreffen, uit de roulatie te nemen en te vernietigen. Deze voorwaarde maakt deel uit van de overeenkomst die aanvrager en keurmerk-commissie eerder in de procedure zijn aangegaan.

Geldigheid ...

Het keurmerk is vijf jaar geldig, tenzij een andere (kortere) geldigheidsduur is overeengekomen. Als de aanvrager of andere belanghebbende partij bij het verstrijken van de geldigheid nog prijs stelt op het keurmerk, moet deze partij verlenging aanvragen bij de keurmerk-commissie. Dan wordt het project geschouwd en opnieuw beoordeeld aan de hand van de dan geldende basis- en bonuspunten en drempelwaarden.

Resulteert dit in een totaalscore boven de drempelwaarde, dan kan het keurmerk voor nog eens 5 jaar worden gevoerd (tenzij anders wordt overeengekomen). Dit wordt contractueel vastgelegd. Het keurmerk geldt voor dezelfde groep woningen als waar het de eerste keer voor is afgegeven en kan dus niet aan een ander gedeelte van het project worden verleend dan wel onthouden.

Voeren van het keurmerk...

Is het vereiste aantal punten in de 100%- en de 60%-categorie gehaald, dan wordt een raamovereenkomst afgesloten tussen aanvrager en keurmerk-commissie. Deze raamovereenkomst regelt het gebruik van het keurmerk. Tot de opleveringscontrole mag het worden gebruikt in brochures, op briefhoofden en in andere - al dan niet gedrukte - media, zij het met de toevoeging 'keurmerk aangevraagd'. Na de opleveringscontrole en bij gunstige uitslag hiervan kan genoemde toevoeging vervallen, en kan bovendien het bouwen onder keurmerk op de woningen worden aangegeven met een sticker of dergelijke. Op of bij deze sticker moet wel steeds de overeengekomen geldigheidsduur c.q. het jaar waarin de geldigheid verstrijkt worden aangegeven.

Aansprakelijkheid ...

De keurmerk-commissie aanvaardt geen andere aansprakelijkheid dan die in de overeenkomst tussen aanvrager en keurmerk-commissie zoals genoemd bij stap 4 van de aanvraagprocedure is vastgelegd. In de praktijk komt dit erop neer dat de keurmerkcommissie, met ondersteuning van het Platform Politiekeurmerk Veilig Wonen, de kwaliteit van de beoordelingsrichtlijnen alsmede de kwaliteit van het beoordelingsproces waarborgt en voor alle zaken die daarbuiten vallen geen aansprakelijkheid aanvaardt. Aansprakelijkheid voor meerkosten of schades die ontstaan zijn door de keuze van de producent om 'onder keurmerk' te gaan bouwen, wordt door de keurmerk-commissie niet aanvaard.

Evenmin wordt aansprakelijkheid aanvaard voor schade die de consument lijdt doordat er in een woning, die onder keurmerk gebouwd is, ingebroken wordt of voor schade die door de consument geleden wordt door welke andere oorzaak dan ook.

Beroepsmogelijkheid...

Mocht de aanvrager het niet eens zijn met de beoordeling van zijn aanvraag door de keurmerk-commissie, dan bestaat voor hem een beroepsmogelijkheid bij het 'Platform Politiekeurmerk Veilig Wonen', een landelijke organisatie onder voorzitterschap van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Dit platform is dus voor beide partijen het punt voor arbitrage. Dit beginsel wordt vastgelegd in de overeenkomst tussen aanvrager en keurmerk-commissie.

Uw keurmerkaanvraag als experiment...

De commissie die de invoering van het Politiekeurmerk Veilig Wonen® begeleidt, heeft de jaren 1994 en 1995 uitgeroepen tot experimentjaren. In die jaren is een beperkt aantal projecten in de regio Hollands Midden als experiment worden aanvaard. Ook andere politieregio's kunnen (via een samenwerkingsovereenkomst met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de SEV) meedoen aan het experiment. Later is door dezelfde commissie besloten dat de experimenteerfase ook in 1996 en 1997 nog doorloopt en niet meer beperkt hoeft te zijn tot de regio Hollands Midden.

Als u besluit om in overleg te treden met de politiekeurmerk-commissie omdat u een bouwproject 'onder keurmerk' wilt gaan bouwen, maakt u kans om een van de experimentpartners te worden. De begeleidingscommissie beoordeelt uw aanvraag. Helaas kunnen niet alle aanvragen de status van experiment krijgen. Wanneer u niet als experimentpartner geselecteerd wordt, wordt uw aanvraag door de politiekeurmerk-commissie in behandeling genomen. Inhoudelijk zijn er weinig verschillen (voor alle aanvragers gelden dezelfde eisen, aanvraagprocedure en rechten), het verschil schuilt in enige financiële ondersteuning en wellicht in extra onderzoeksmateriaal en eventueel publiciteit.

Colofon

Redactie:	Harm Jan Korthals Altes en Tobias Woldendorp, Van Dijk, Van Soomer en Partners, Amsterdam
Begeleiding:	Betty van Bakel, Ministerie van Binnenlandse Zaken Theo Hesselman, Politie Hollands Midden Armando Jongejan, Politie Noord-Holland-Noord René Scherpenisse, SEV Fedde Zandstra, SKG
Eindredactie:	SEV
Opmaak:	TWINS Tekstverwerking, Rotterdam
Vormgeving omslag:	Simonis Grafische Bedrijven, 's Gravezande
Vormgeving binnenwerk:	ACE Reklame/Adviesburo, Delft
Druk:	Drukkerij Goos, Ouderkerk aan den IJssel Drukkerij NIVO, Delft
Illustraties:	Van Dijk, Van Soomer en Partners Politie Hollands Midden

Rotterdam, februari 1996
(5e druk)

ISBN: 90-5239-106-8

Bijlage 1. Verder lezen...

Voorstudie 'Secured by Design in Nederland', naar een Politiekeurmerk Veilig Wonen, Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting, februari 1994.

Korthals Altes, H.J. en T. Woldendorp, De Kleine Ruimte, een programma van eisen voor de inrichting van de openbare ruimte in een nieuwe woonwijk, Almere/Amsterdam, januari 1994.

Korthals Altes, e.a., Preventief inrichten van winkelgebieden, Ministerie van Justitie, Ministerie van EZ en Hoofdbedrijfschap Detailhandel, 1993.

Hoek, L. van en M.A. Luten, Handboek Sociale Veiligheid en Criminaliteitspreventie in de Gemeentelijke Praktijk, Rotterdam (verschijnt voorjaar 1994).

Voordt, D.J.M. en H.B.R. van Wegen, Sociaal Veilig Ontwerpen, Checklist ten behoeve van het ontwikkelen en toetsten van plannen voor de gebouwde omgeving, Delft, 1990.

Seniorenlabel, Consumentenkeurmerk voor ouderenhuisvesting: Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting en Ouderenorganisaties, PCOB/Unie KBO/ANBO, maart 1993.

Comité Européen de Normalisation, Draft European Prestandards to burglar resistant building components:

- Requirements and Resistance classes, 1993, documentnr. ENV (WI) 33.0036;
- Test Method for the Determination of Resistance to Manual Burglary Attempts, 1993, documentnr. ENV (WI) 33.0039.

het gaat om een voornorm (moet nog door de EG-lidstaten worden geaccepteerd), dus conceptstukken

Vereniging van Kunststof Gevelelementen Fabrikanten, Inbraakwerendheid; beoordeling en beproeving, augustus 1992.

Kwaliteitsverklaringsgids voor de bouw, Stichting Bouw Kwaliteit, 1994

deel 1: hout en metaal

deel 2: kunststof

Burik, A. van e.a., Modus Operandi Woninginbraak, eindrapportage daderonderzoek; Bureau Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven, november 1991.

Korthals Altes, H.J., Eindrapportage Modus Operandi-onderzoek Woninginbraken, deel A: onderzoeksresultaten; Bureau Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven, Den Haag, 1989. Voor de detaillering van gevelelementen is de in dit rapport opgenomen lijst van gangbare werkwijzen van inbrekers van belang. De produktleveranciers en de produkttoepassers moeten er met de detaillering op toezien, dat de inbreker in zijn werkwijzen zo veel mogelijk wordt belemmerd.

Het betreffende deel uit het rapport is op de volgende pagina's in zijn geheel afgedrukt.

Alexander, Christoffer (e.a.), A Pattern Language Towns-Buildings-Construction, New York, University Press, 1977 (5e druk, 1981).

Nederlandse Stichting voor Verlichtingkunde (NSVV): aanbevelingen voor openbare verlichting, 1990.

Bijlage 2. Christoffer Alexander, A Pattern Language...

Dit handboek heeft, naast de praktijkervaringen van de politie twee theoretische bases. Naast de criminaliteitstheorie (zie bijlage 3) is voor de theorie over het ontwerpproces aansluiting gevonden bij 'A pattern Language' van Christoffer Alexander. Het betreft een 'werkbijbel' voor ontwerpers, die in 8 jaar tijd stukje bij beetje is gegroeid binnen een universitair werkverband van het Center for Environmental Structure van de Berkeley-universiteit in Californië.

Het boek (letterlijk: 'een patroontaal') was aanvankelijk een groot succes (in 1981 was al een 5e druk nodig), daarna taande de belangstelling enigszins. Op dit moment is Alexander voor de meeste ontwerpers een minder bekende naam. Een voor de hand liggende verklaring voor deze teruggang ligt in de opkomst van het post-modernisme, een ontwerpstroming waarin glans, allure en visuele waarneming belangrijker zijn dan het gebruik. De beleving van de ruimte in de wijk, de straat en de woning vormen het uitgangspunt van 'A pattern language'. Voor het optreden van criminaliteit en de beleving van onveiligheid blijft de benadering van Alexander actueel, welke ontwerpstroming op dat moment ook de boventoon voert. Het gaat bij criminaliteit en onveiligheid immers om de interactie tussen mens en omgeving, een proces waarover de 253 ruimtelijke patronen van Alexander veel te melden hebben. Voor het samenstellen van dit handboek bleek 'A pattern Language' de beste aanknopingspunten te bieden.

'A pattern Language' hanteert als uitgangspunten:

- Een patroon staat nooit op zichzelf, het vormt een schakel in een keten. Een patroon is als het ware een woord, gezamenlijk vormen die woorden een samenhangende taal.
- Patronen vormen geen vaste ketens, er is een schier oneindig aantal combinatiemogelijkheden van patronen, net zoals je met 26 letters een oneindig aantal woorden kunt maken.
- Patronen zijn te ordenen van groot naar klein. Een lager gerangschikt patroon helpt een hoger gerangschikt patroon te completeren en vaak wordt het op zijn beurt weer gecompleteerd door nog lager gerangschikte patronen.
- Niet in elke ontwerp-opgave is elk patroon van toepassing. Alexander geeft een voorbeeld van een opgave, waarin een selectie van 10 patronen voldoende bleek om het gevraagde ontwerp te maken.
- Het patroon stelt het probleem dat op te lossen is, de opgegeven specificaties vormen maar een van de meestal vele manieren om het probleem op te lossen.
- Niet alle patronen zijn even 'invariant': sommige patronen zijn 'deeply rooted in the nature of things' en krijgen dan in 'A pattern Language' 2 sterren, gaat de betekenis wat minder diep dan krijgt het patroon 1 ster en als de onderzoeksgroep met een patroon zelf nog niet zo goed raad wist krijgt het geen ster.

Voor dit handboek zijn de relevante patronen geselecteerd en bewerkt. Bij de selectie is het schaalniveau de eerste ingang geweest. De eerste elf patronen liggen voor het Politiekeurmerk op een te hoog schaalniveau, zoals al uit de titels van deze patronen, zoals 'distribution of towns', 'mosaic of subcultures' en 'local transport areas' blijkt.

Vanaf patroon 12 ('community of 7000') worden de patronen relevant. Dat loopt, soms met grote sprongen, door tot en met patroon 178. Vanaf patroon 179 betreffen de patronen alleen de beleving en het functioneren van ruimten binnen de woning en zijn ze dus niet meer relevant. De laagste 5 patronen gaan zelfs tot in het diepst van de privé-sfeer: 'ornament', 'warm colours', 'different chairs', 'pools of light' en 'things from your life'. Een tweede selectie criterium is de relevantie van het patroon voor het optreden van criminaliteit en onveiligheidsbeleving geweest.

Vanzelfsprekend ligt de nadruk op patronen die de inrichting van openbare ruimten betreffen en op patronen die de relatie tussen het binnen en het buiten van een gebouw beschrijven. Op het niveau van de wijkopzet zijn dat bijvoorbeeld 'identifiable neighbourhood', 'four story limit' en 'old people everywhere'.

Op het niveau van de verkaveling trekken 'accessible green', 'public outdoor room' en 'main entrance' sterk de aandacht. En op het niveau van de detaillering zijn de aanbevelingen van de pa-

tronen 'building edge' 'connection to the earth' en 'garden growing wild' behartenswaardig.

Voor dit handboek zijn de geselecteerde patronen ingrijpend gehergroepeerd en geherformuleerd. De patronen worden hier immers gebruikt als instrument voor het toetsen van een ontwerp, niet voor het ontwerpen zelf. De poëtische, sterk tot de verbeelding sprekende, omschrijvingen die Alexander hanteert zijn voor het toetsingsdoel minder geschikt. Daarom is gezocht naar een beknoptere, drogere en sterker gekwantificeerde formulering. Bovendien moesten de patronen, de specificaties en de voorbeelden worden vertaald naar de Nederlandse bouwsituatie, die aanzienlijk afwijkt van de Amerikaanse. In Nederlandse (eigenlijk alle Europese) steden is de scheiding van functies en doelgroepen minder rigoreus, speelt de auto een minder dominante rol en wordt aanzienlijk dichter gebouwd. Openbare ruimtes zijn minder uitgestrekt en niet de vrijstaande woning, maar het rijtjeshuis is in Nederland het referentietype voor de woningbouw.

Ondanks deze ingrepen staat de ten behoeve van dit handboek ontwikkelde patroontaal nog steeds zeer dicht bij die van Alexander. De gehanteerde opbouw binnen elk ontwerponderdeel is zeer vergelijkbaar. Een ontwerponderdeel begint met het noemen van de prestatie (in het handboek 'wat', bij Alexander: het ontwerpprobleem), vervolgens geeft het de specificaties (bij Alexander: de oplossing), dan komen de voorbeelden aan bod en tenslotte wordt de verwijzing naar lager gerangschikte patronen gegeven.

Tot slot van deze samenvatting wordt een lijst weergegeven van patronen uit 'A Pattern Language' die geselecteerd zijn voor omzetting naar de Nederlandse situatie. Dit wil overigens niet zeggen dat deze allemaal afzonderlijk als ontwerponderdeel in dit handboek terug te vinden zijn. Soms zijn patronen samengevoegd, of is slechts van onderdelen gebruik gemaakt binnen een ontwerponderdeel dat een groter geheel vormt.

Referentiepatronen Christoffer Alexander

Wijkopzet (W)

- 12. Community of 7000
- 14. Identifiable neighbourhood
- 17. Ringroads
- 19. Web of shopping
- 21. Four story limit
- 26. Life cycle
- 28. Eccentric nucleus
- 29. Density rings
- 30. Activity nodes
- 32. Shopping streets
- 35. Household mix
- 38. Row houses
- 39. Housing hill
- 40. Old people everywhere
- 48. Housing in between

Verkaveling (V)

- 52. Network of paths and cars
- 60. Accessible green

- 61. Small public squares
- 67. Common land
- 68. Connected play
- 72. Local sports
- 73. Adventure playground
- 89. Corner grocery
- 92. Bus stop
- 95. Building complex
- 96. Number of stories
- 97. Shielded parking
- 101. Building thoroughfare
- 103. Small parking lots
- 106. Positive outdoor space
- 108. Connected buildings
- 110. Main entrance
- 111. Half hidden garden
- 113. Car connection
- 114. Hierarchy of open space
- 119. Arcades
- 121. Path shape

- 122. Building fronts
- 123. Pedestrian density
- 124. Activity pockets
- 140. Private terrace on the street

Detailering woonomgeving (D)

- 160. Building edge
- 163. Outdoor room
- 164. Street windows
- 165. Opening to the street
- 166. Gallery surround

Gebouwopzet (G)

- 180. Window place
- 192. Windows overlooking life
- 218. Wall membranes
- 221. Natural doors and windows
- 222. Low sill (sill = vensterbank)
- 236. Windows which open wide
- 237. Solid doors with glass

Bewonersparticipatie en beheer (B)

Alexander geeft ook enkele sociale (niet-ruimtelijke) patronen die over zelfbestuur, werkgemeenschappen en nieuwe onderwijsvormen gaan. Deze patronen vertonen raakvlakken met het onderwerp 'bewonersparticipatie en beheer' maar zijn qua gedachtengoed te zeer geworteld in de jaren zestig en zeventig om anno 1994 nog bruikbaar te zijn voor preventief bouwen en ontwerpen. Sociale patronen blijken sneller te verouderen dan ruimtelijke patronen, waardoor de sociale patronen als referentiepatronen voor het Handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen® minder goed bruikbaar meer zijn, terwijl de ruimtelijke patronen voor het overgrote deel als tijdloos en universeel beschouwd mogen worden.

Bijlage 3. Theoretische basis criminaliteitsrisico's...

De theorie die ten grondslag ligt aan dit handboek staat met een been in het ontwerpproces en met het andere been in de criminaliteitstheorie. Het toonaangevende werk op het gebied van de criminaliteitstheorie is het in 1990 verschenen proefschrift 'Sociaal Veilig Ontwerpen' van Van der Voordt en Van Wegen. De auteurs brengen de criminaliteitsrisico's in verband met een achttal aspecten. Deze aspecten, die in onderstaand beknopt beschreven worden, vormen tevens bruikbare criteria voor de toetsing van een plan en daarmee voor het formuleren van prestaties en puntenscores bij een ontwerpdeel.

- *Aanwezigheid van potentiële daders.* Op het gevaar af stigmatiserend te oordelen over bevolkingsgroepen, kan onderscheid worden gemaakt naar typen woonmilieus en stedelijke situaties waar het risico op de aanwezigheid van potentiële daders groter is dan wel waar dat risico kleiner is. De kans op de aanwezigheid van daders is blijkens de literatuur groter op plaatsen waar:
 - sociaal achtergestelde groepen bij elkaar wonen;
 - buurt- en wijkgemeenschappen door sociale spanningen of een grote doorstroming 'onthecht' zijn;
 - voorzieningen aanwezig zijn die als een magneet kunnen werken op jongeren of die op het uitgaansleven en nachtleven zijn ingesteld;
 - groepen zwervers of verslaafden zich ophouden;
 - kinderen in hoogbouw moeten wonen;
 - de 'kinddichtheid' hoog is.

De laatstgenoemde factor vergroot overigens alleen de kans op vandalisme, terwijl de overige factoren de kans op velerlei vormen van onveiligheid vergroten.

De sturingsmogelijkheden van ontwerpers en opdrachtgevers liggen bij dit criterium in de bepaling van de woningdichtheid, de woonvorm, de keuze van doelgroepen, de verdeling van de doelgroepen over het gebied, de keuze van voorzieningen, de plaatsing van voorzieningen in samenhang met de routing die daardoor ontstaat en ten slotte in de woningtoewijzing en bewonersbegeleiding.

- *Aanwezigheid van 'sociale ogen'.* Betaald toezichthouderschap, bijvoorbeeld door een huismeester in een blok meergezinswoningen, is de duidelijkste invulling van dit criterium. Echter, ook de aanwezigheid van mensen, die als het ware natuurlijk toezicht uitoefenen, mag bij dit criterium opgevoerd worden. Die aanwezigheid wordt gestimuleerd door bundeling van verkeersstromen (met name langzaam verkeer) op hoofdroutes te bevorderen en het ontstaan van stille, nauwelijks gebruikte kruip-door-sluip-door paden te voorkomen.
- *Zichtbaarheid.* De voorwaarden om toezicht uit te oefenen zijn sterk beïnvloedbaar door de vormgeving van openbare ruimten en bouwvolumes. Het gaat er bij dit criterium om de zichtlijnen op straat en vanuit de woning zo vrij en zo lang mogelijk te laten en dit zicht in de avonden te ondersteunen met kunstlicht.
- *Betrokkenheid/verantwoordelijkheid.* Dit criterium vraagt om een duidelijke overgang tussen openbaar en privé-gebied en om zonering van (semi-) openbare ruimten, zodat gebruikers kunnen zien dat er voor een zone iemand verantwoordelijk is en wie er verantwoordelijk is. Bij woongebouwen zal dit nooit voor 100% lukken; bij de ruimten die over blijven als collectieve ruimten, ruimten die dus van iedereen zijn en daardoor van niemand, is het aantal gebruikers zo veel mogelijk te beperken. Misbruikers kunnen dan niet zo makkelijk in de anonimiteit verdwijnen en toezichthouders kunnen na misbruik makkelijker het spoor naar de 'daders' trekken en deze op hun gedrag aanspreken.
- *Attractiviteit.* Een attractief woongebied kan een drempel opwerpen tegen vandalisme en gevoelens van onveiligheid. Een verzorgd gebied met een positieve uitstraling geeft potentiële daders het gevoel dat er op (hun) gelet wordt. En omgekeerd geeft een gebied met een volstrekt pretentieloze uitstraling potentiële daders het gevoel dat zij hun gang kunnen gaan. Bij dit criterium zijn ontwerp en beheer nauw verstrengd. Een goed ontwerp kan falen op het punt van attractiviteit als het beheer niet (goed) geregeld is.
- *Toegankelijkheid/vluchtwegen.* Dit is een veelzijdig criterium, dat op verschillende schaalniveaus verschillend toegepast dient te worden. Op het schaalniveau van de wijkopzet en de verkaveling dient dit

criterium ter beoordeling van het routepatroon. Een wijk moet goed surveilleerbaar zijn door de politie, ook per auto, er moet een zekere 'doorbloeding' zijn met verkeer van buitenaf (doodlopende en geïsoleerde woonsituaties zijn te vermijden) en er moeten alternatieve routes voor langzaam verkeer beschikbaar zijn (keuzemogelijkheden).

De drempel die men opwerpt tegen criminaliteit is op deze schaalniveaus nog zuiver psychologisch. Aan het afsluiten van een gehele wijk door een slagboom met een bewaker emaaft, zoals in Amerika en Brazilië niet ongebruikelijk is, valt in Nederland niet te denken.

Op het niveau van de detaillering van de woonomgeving en de gebouwen gaat het om de fysieke afsluitbaarheid (met een poort/ deur) van het semi-openbare en het privé-domein, waarmee men een fysieke drempel opwerpt tegen criminaliteit. Bij situaties met één route of toegang in semi-openbaar gebied, zoals een brandgang achter een woning of een gang in de kelder van een flatgebouw, luistert de beoordeling van het criterium toegankelijkheid/vluchtwegen zeer nauw. Een toegangsroute voor een dader is op een ander moment misschien een vluchtweg voor een slachtoffer. In zijn algemeenheid is de beschikbaarheid van een alternatieve route dan wel toegang (uitgang!) het uitgangspunt bij de toetsing op dit criterium. In het privé-domein is de uitleg van het criterium echter volstrekt eenduidig: alle toegangen tot dit domein, die bereikbaar zijn vanaf het maaiveld, moeten inbraakwerende kwaliteiten bezitten.

- *Aantrekkelijkheid van potentieel doelwit.* Bij toetsing van een plan is het goed als men zich bewust is van de aantrekkelijkheid van bepaalde typen woningen en objecten in de wijk voor onderscheiden vormen van criminaliteit. Een vrijstaande woning is aantrekkelijk voor inbraak, schoolruiten zijn aantrekkelijk voor vandalisme. Meestal valt aan de aanwezigheid van doelwitten niet te tornen (ze zijn niet uit het plan te schrappen) maar men kan bij de plantoetsing met dit criterium aangeven waar het voldoen aan de overige criteria extra nauw luistert.
- *Fysieke kwetsbaarheid van potentieel doelwit.* In vormgeving, detaillering en materiaalgebruik valt veel te winnen als het erom gaat een (aantrekkelijk) doelwit minder kwetsbaar te maken voor van toepassing zijnde vormen van criminaliteit. Ramen en deuren zijn zo te ontwerpen dat ze niet open te breken zijn, ook niet met zwaar gereedschap zoals een koevoet. Abri's kunnen minder kwetsbaar gemaakt worden door ze helemaal van glas te maken (niemand zal het risico nemen dat een glazen huis op zijn hoofd in scherven valt). Een zitbank kan zodanig aan zijn voetstuk verankerd worden dat hij met normaal gereedschap niet te verwijderen is. Een auto wordt een stuk minder kwetsbaar, als men hem in een garage kan stallen. Daarmee is de lijst nog lang niet compleet. Dit criterium is dus bij plantoetsing van groot belang.

Delicten

Van der Voordt en Van Wegen richten zich op vijf delicttypen (vandalisme, inbraak gebouwen, inbraak auto's, diefstal vanaf openbare weg, openbaar geweld) en onderscheiden als zesde categorie 'onveiligheidsbeleving'. Het is wenselijk om aan die lijst een zevende type ongemak toe te voegen, te weten 'buurtoverlast'.

Geluidsoverlast, vervuiling van openbaar gebied, intimidatie, loslopende en poepende, vervaarlijk uitzijnde honden, groepen jongeren die zich hinderlijk in de woonomgeving ophouden, het zijn allemaal zaken die dicht tegen criminaliteit aanliggen en die de woonbeleving in ernstige mate kunnen aantasten.

Dadertypen

Voor een goed inzicht in het kwaad dat men bestrijdt moet men een goed beeld hebben van de daders. Van de uitgebreide dadergerichte studies die beschikbaar zijn, kan in het bestek van dit handboek echter slechts een summier uittreksel worden gepresenteerd.

Vandalisme wordt hoofdzakelijk gepleegd door jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar, vaak in de eigen woonomgeving, maar ook in de buurt van uitgaansvoorzieningen. Veel vandalisme is betrekkelijk onschuldig en dient om grenzen te verkennen van het eigen kunnen en van de controle door volwassenen. Het wordt, in tegenstelling tot de meeste andere delicten, ook door meisjes gepleegd.

Vandalisme gericht tegen scholen kan een grimmig en hardnekkig karakter aannemen. Niet zelden worden van een school rondom ruiten vernield en wordt de inventaris overhoop gehaald, brand gesticht etcetera. Deze ernstige vormen van vandalisme drukken mogelijk iets uit van afkeer bij de jeugd voor de gevestigde orde. Bij vandalisme in de buurt van uitgaansvoorzieningen is vaak alcohol in het spel; dan gaan de remmen los en pleegt men vandalisme om stoer te doen, uit meligheid of om het esthetisch effect (een mooie ster in een ruit slaan bijvoorbeeld).

Inbraak in gebouwen (lees: woningen) wordt in hoofdzaak gepleegd door jonge mannen in de leeftijd van 18-25 jaar. Meestal heeft men geen werk en soms is men verslaafd aan drugs of gokken. Woninginbrekers zijn doorgaans geen gelegenheidsdieven; het delict blijkt als een 'vak' te worden gezien. Inbrekers zijn niet voor één gat te vangen. Slechts een klein deel haakt na een mislukte inbraakpoging af; de meesten proberen een ander 'gat' bij hetzelfde pand of zoeken door naar een geschikter pand. Men gaat doorgaans voorzichtig te werk, men neemt allerlei maatregelen om de pakkans te verkleinen. Lawaaiige inbraakmethoden, zoals het ingooien van een ruit, worden maar in een kleine minderheid van de gevallen toegepast. Hieronder wordt een lijst met de meest gebruikte inbraakmethoden en gereedschappen beschreven.

Inbraak in auto's. Auto-inbrekers hebben qua leeftijd en werksituatie hetzelfde profiel als woninginbrekers, maar zijn vaker verslaafd (met name aan drugs) en gaan doorgaans minder omzichtig te werk. Zij hebben kennelijk minder te verliezen, het delict heeft geen hoog aanzien in criminele kringen. De inbraakmethode is vaak het inslaan van een ruit.

Diefstal vanaf openbare weg. Concreet gaat het hier hoofdzakelijk om fietsdiefstal, een delict dat in grote steden soms een ware plaag is en dat ertoe leidt dat mensen niet meer op een nieuwe fiets door de stad durven te rijden. Fietsdiefstal wordt als 'instapdelict' gezien, dus voor jonge dadertjes die het misschien ooit tot woninginbreker zullen brengen. Er was tot nu toe nauwelijks concreet daderonderzoek op dit delict beschikbaar, maar daar komt binnen afzienbare tijd verandering. In opdracht van het Ministerie van Justitie zal nog in 1994 een onderzoek 'modus operandi fietsdiefstal' worden gestart.

Openbaar geweld. Kijkend naar de statistieken is de meest pregnante vorm van openbaar geweld te karakteriseren als *uitgaansgeweld*. Ook hier zijn zowel de daders als de slachtoffers hoofdzakelijk mannen in de leeftijd 18-25 jaar. In de avond- en nachtelijke uren in de buurt van uitgaansvoorzieningen is de kans op dit delict het grootst; vaak is er alcohol in het spel en is een sluimerende spanning tussen personen of rivaliserende groepen de aanleiding tot het geweld, dat kan escaleren naarmate meer mensen zich ermee gaan bemoeien. Een andere vorm van openbaar geweld, minder vaak voorkomend maar vanwege de ernstige gevolgen voor het slachtoffer minstens van even grote betekenis als *uitgaansgeweld*, is *seksueel geweld*. Daders zijn mannen, slachtoffers zijn in de meeste gevallen vrouwen. Een groot percentage van het seksueel geweld vindt plaats in huiselijke kring, waarbij daders en slachtoffer elkaar kennen. Een zeker percentage vindt echter plaats op de openbare weg, langs stille fietspaden en bij voorzieningen waar vrouwen af en aan rijden, ook in de avond- en nachtelijke uren, zoals ziekenhuizen en stations.

Een delict dat op het grensvlak ligt tussen openbaar geweld en inbraak in woningen is het plegen van een overval op de bewoners van een woning. Dit delict heeft niets met uitgaansleven en alcoholpercentages te maken, het is een delict dat wordt gepleegd door woninginbrekers met neigingen tot geweld. Uit de berichtgeving in de media ontstaat de indruk dat dit delict vaak op ouderen gericht is, die toch al een kwetsbare en angstige groep vormen. Verwant daaraan is de woninginbraak die uitloopt op een geweldsdelict, op het moment dat de inbreker betrap wordt door de bewoner. Die kans is het grootst bij inbraken die 's nachts worden gepleegd, op het moment dat bewoners elders in de woning liggen te slapen.

Onveiligheidsbeleving. In tegenstelling tot wat men op het eerste gezicht misschien zou denken, heeft onveiligheidsbeleving weinig te maken met concrete daders en delicten. Veel vaker worden *kenmerken van de plaats* opgegeven als motief om zich ergens onveilig te voelen. Opvallend is dat dit zowel drukke als stille plaatsen kunnen zijn. Verlaten gebieden, braakliggende terreinen, tunnels en parkeergarages worden vaak als onveilig ervaren, maar ook in uitgaansgebieden en in semi-openbare ruimten van grootschalige wooncomplexen, plaatsen dus waar het druk kan zijn, komen onveiligheidsgevoelens voor. Vrouwen en ouderen zijn het meest vatbaar voor die gevoelens.

Buurtoverlast. De dadergroep van buurtoverlast is van alle beschreven delicten het meest diffuus. Het loopt van een hond die een te vroeg buiten gezette vuilniszak openbijt tot een man die zijn auto uit op de stoep uit elkaar sleutelt tot de verslaafde die zijn woning aan een drugsdealer verhuurt als uitgifte-adres. A-sociaal gedrag kent vele uitingsvormen en evenzoveel 'daders'. Gek genoeg kan iedereen zich toch meteen een voorstelling maken van het stereotype gezin 'Flodder'.

Lijst met veel voorkomende aanvalsmethoden van woninginbrekers:

Voordeur (naar binnen draaiend)

1. Insluiping (deur staat open of is door bediening van de deurkruk zonder geweld te openen).
2. Valse sleutel. (Hieronder wordt door de politie niet alleen een 'loper' verstaan, maar ook een exacte kopie van de moedersleutel die op een of andere wijze in het bezit van een inbreker gekomen is.)
3. Ontgrendelen daggrendel via brievenbus.
4. Openflipperen dagschoot.
5. Deurruit breken, ontgrendelen daggrendel.
6. Afbreken slotbeslag en verwijderen/forceren slotcilinder.
7. Opentrappen.
8. Openwrikken sluitnaad (hefboomwerking), waarna slot of kozijn meegeeft.
9. Glaslatten deurruit verwijderen en deurruit uitnemen.

Gereedschappen

- IJzerdraad (methode 3 en 5).
- Plastic kaart (methode 4).
- Glassnijder (methode 5).
- Steen of tegel (methode 5).
- Kleine schroevendraaier, vouwbreedte 4-6 mm (methode 9).
- Grote schroevendraaier, breekijzer, sloopbeitel of groot model bandelichter (methode 8). Eventueel in combinatie; eerst met schroevendraaier kleine opening maken, daarin de sloopbeitel plaatsen en deur verder openwrikken.
- Kniptang/waterpomptang (methode 6).
- Loper (methode 2).
- Zuignappen (methode 9).
- Bijl (methode 5).

De eerste drie methoden laten zich niet of nauwelijks vertalen in prestatie-eisen. 4 en 5 zijn alleen bruikbaar als de nachtschoot niet is afgesloten. Het is zinvol om de deur in die toestand te beproeven, omdat bewoners het nachtslot in de praktijk vaak niet gebruiken. Methoden 6, 7 en 8 zouden zowel met en zonder nachtslot moeten worden beproefd. Methode 9 is een buitenbeentje, omdat de deur zelf dicht blijft. Door verwijdering van de ruit ontstaat een 'mangat' (een gat dat groot genoeg is om doorheen te kruipen).

Achterdeur (naar buiten draaiend)

1. Insluiping.
2. Valse sleutel.
3. Terugwrikken schoot van het deurslot.
4. Openwrikken sluitnaad (waarna de slotschoot het begeeft of het kozijn opensplijt).
5. Breken ruit en via sleutel aan binnenzijde ontgrendelen slot.
6. Glaslatten deurruit verwijderen en ruit uitnemen.
7. Scharnierpennen verwijderen en deur uitnemen.

Openslaand raam

1. Insluiping via openstaand raam.
2. Breken ruit, grendel aan binnenzijde ontgrendelen.
3. Openwrikken sluitnaad raam, eventueel in combinatie met manipuleren raamgrendel langs buitenzijde via ontstane opening.
4. Boren gat en met behulp van haakje via binnenzijde ontgrendelen raam.
5. Glaslatten ruit verwijderen en ruit uitnemen.
6. Scharnierpennen verwijderen en raam uitnemen.

Bovenlicht

1. Ontgrendelen onderliggend raam via openstaand bovenlicht.
2. Forceren uitzetijzer openstaand bovenlicht; vervolgens inklimming of ontgrendelen slot met behulp van sleutel aan binnenzijde van onderliggende deur.
3. Verwijderen scharnierpennen en uitnemen bovenlicht.
4. Openwrikken sluitnaad; vervolgens inklimmen of ontgrendelen als bij methode 2.

Gereedschappen

- Glassnijder (methode 5).
- Steen of tegel (methode 5).
- Kleine schroevendraaier, ook elektrisch (methode 6).
- Middelmaat schroevendraaier, vouwbreedte 8-12 mm (methode 3).*
- Grote schroevendraaier, breekijzer, sloopbeitel of groot model bandelichter (methode 4).
- Loper (methode 2).
- Hamer en spijker (methode 7).
- Zuignappen (methode 6).
- Bijl (methode 5).

* Dit is de meest voorkomende aanvalsmethode. Rond 50% van alle inbraken geschiedt door terugwrikken van de schoot van het achterdeurslot.

Gereedschappen

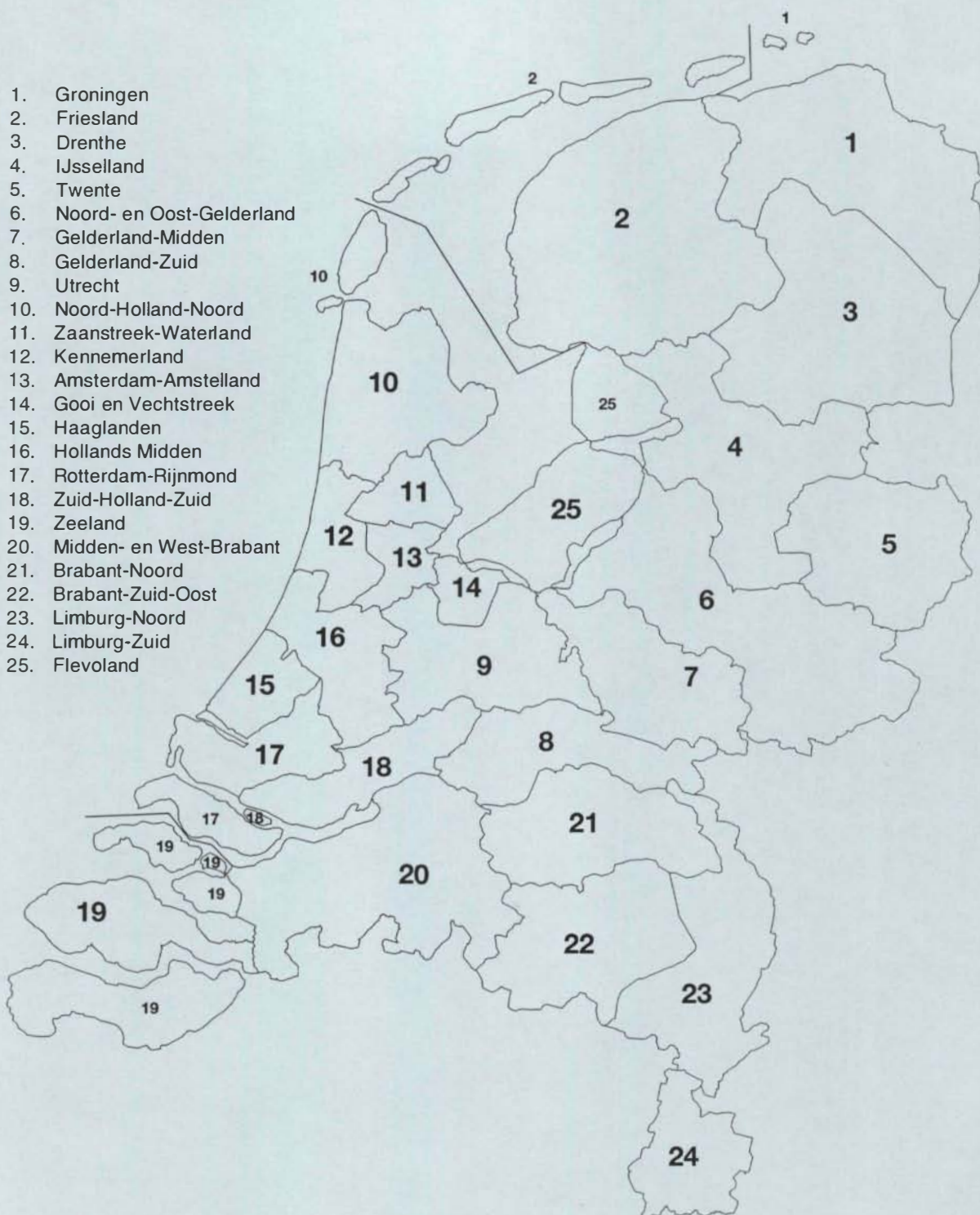
- Glassnijder (methode 2).
- Steen of tegel (methode 2).
- Bijl (methode 2).
- Kleine schroevendraaier, ook elektrisch (methode 5).
- Middelmaat schroevendraaier (methode 3; hierbij zijn twee schroevendraaiers nodig, of een combinatie van een schroevendraaier met ander hulpwerktuig om de sluitnaad geopend te houden).
- Boor (handboor of elektrisch) (methode 4).
- Hamer en spijker (methode 5).
- Zuignappen (methode 5).
- IJzerdraad (methode 4).

Gereedschappen

- Kleine of middelmaat schroevendraaier (methode 2).
- Hamer en spijker (methode 3).
- IJzerdraad (methode 1).
- Grote schroevendraaier (methode 4).

Bijlage 4. Indeling Politieregio's

1. Groningen
2. Friesland
3. Drenthe
4. IJsselland
5. Twente
6. Noord- en Oost-Gelderland
7. Gelderland-Midden
8. Gelderland-Zuid
9. Utrecht
10. Noord-Holland-Noord
11. Zaanstreek-Waterland
12. Kennemerland
13. Amsterdam-Amstelland
14. Gooi en Vechtstreek
15. Haaglanden
16. Hollands Midden
17. Rotterdam-Rijnmond
18. Zuid-Holland-Zuid
19. Zeeland
20. Midden- en West-Brabant
21. Brabant-Noord
22. Brabant-Zuid-Oost
23. Limburg-Noord
24. Limburg-Zuid
25. Flevoland

Bijlage 5. Contactpersonen

Politiekeurmerk-commissie regio Hollands Midden:
secretariaat: Politie Hollands Midden, Leiderdorp
de heer T.J.B. Hesselman en
de heer R.H. Kool,
telefoon 071-5459844.

Politiekeurmerk-commissie regio Noord Holland
Noord
de heer A. Jongejan
telefoon 072-5195516.

Politiekeurmerk-commissie regio Utrecht
de heer P. Versteeg
telefoon 0346-211816

Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting (SEV),
Rotterdam
de heer R. Scherpenisse,
telefoon 010-4130935.

Platform Politiekeurmerk Veilig Wonen:
secretariaat:
Ministerie van Binnelandse Zaken,
Directie Politie, afdeling Veiligheidsbeleid,
Mw. Ir B. van Bakel
telefoon 070-3027139.

Stichting Kwaliteitscentrum Gevelementen:
de heer F. Zandstra,
De Meern,
telefoon 030-6621633.

Van Dijk, Van Soomeren en Partners, Amsterdam
de heer H.J. Korthals Altes,
telefoon 020-6257537.

NSVV (Nederlandse Stichting voor
Verlichtingskunde),
mevrouw M. de Man
telefoon 026-3562466.

Overeenkomst inzake toestemming tot het voeren van het Politiekeurmerk Veilig Wonen®

In het bouwproject genaamd:, gelegen in de gemeente:
Omvattend: woningen, op percelen ter plaatse kadastraal bekend als:

Ondergetekenden verklaren te zijn overeengekomen:

1. dat de keurmerkcommissie Politiekeurmerk Veilig Wonen® in de politieregio na bestudering van de volledige bij de keurmerkaanvraag behorende bescheiden en toetsing van deze bescheiden aan de geldende eisen conform het Handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen®, de aanvrager toestemming verleent tot het voeren van het logo Politiekeurmerk Veilig Wonen®, zulks met de ondertitel: **inbraakpreventie en sociale veiligheid/ inbraakpreventie** en het jaartal van opleveren bouwproject in alle correspondentie en gedrukte of andere media, het omschreven project betreffende, doch met dien verstande dat tot het moment van opleveringscontrole de toevoeging 'keurmerk aangevraagd' moet worden gevoerd;
2. dat de aanvrager zelf de zorg en de kosten draagt die verbonden zijn aan eventuele extra publiciteit, die verbonden is met de keurmerkverlening aan het project;
3. dat de aanvrager zich bij het gebruik c.q. het afbeelden van het keurmerk houdt aan de grafische specificaties die door de keurmerkcommissie worden verstrekt;
4. dat de aanvrager niet of niet dan na overleg met de keurmerkcommissie afwijkt van de bij de aanvraag ingezonden bescheiden;
5. dat de aanvrager een opleveringscontrole zal laten uitvoeren door de keurmerkcommissie of door een vanwege deze commissie aangewezen derde instantie;
6. dat het eerder genoemde logo vanaf het moment van opleveringscontrole en positieve uitslag hiervan, gevoerd mag worden zonder de eerder genoemde toevoeging 'keurmerk aangevraagd';
7. dat het keurmerk vanaf dat moment een geldigheidsduur heeft van 5 jaar;
8. dat de aanvrager het bouwen onder keurmerk op de woning mag aangeven met een sticker of dergelijke, doch zodanig dat het duidelijk is in welk jaar de geldigheid van het verleende keurmerk verstrijkt;
9. dat de aanvrager bij negatieve uitslag van de opleveringscontrole het logo niet meer voert in correspondentie, het project betreffende, en dat gedrukte en andere media waarin het logo voorkomt en die het project betreffen, terstond uit de roulatie neemt en vernietigt;
10. dat de aanvrager geen aanspraak kan maken op het keurmerk, anders dan in het Handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen® aangegeven, dat wil zeggen dat de aanvrager alleen aanspraak kan maken op de kwaliteit van de beoordelingsrichtlijnen en de kwaliteit van het beoordelingsproces;
11. dat in geval van geschillen een beroep gedaan wordt op het Platform Politiekeurmerk Veilig Wonen® en dat de uitspraken van dit platform voor beide partijen bindend zijn en dat van een geschil sprake is indien één van beide partijen de andere partij schriftelijk laat weten dat er een geschil is ontstaan;
12. dat er extra bepalingen zoals volgend op de ondertekening zijn overeengekomen.

Ondertekend te:

de dato:

De aanvrager (naam onderneming,
vestigingsplaats):
Namens deze (naam):
Handtekening:

De keurmerkcommissie in de
politieregio:
Namens deze (naam):
Handtekening:

Aanvullende bepalingen:

1. Met betrekking tot het gebruik van het keurmerk in publiciteitsmateriaal:
 - de tekstregel 'Politiekeurmerk Veilig Wonen®' is onverbrekelijk verbonden met het registratie-teken®.
 - altijd de overeengekomen ondertitel ('inbraakpreventie' dan wel 'inbraakpreventie en sociale veiligheid') voeren;
 - zo lang van toepassing de ondertitel 'keurmerk aangevraagd' of 'voorlopig keurmerk toegekend' voeren;
 - ondertitels steeds in het lettertype Frutiger vet romein afdrukken;
 - als lettergrootte aanhouden gelijke lettergrootte als het woord 'politie' in het beeldmerk;
 - het woord 'politie' in hoofdletters en de ondertitel(s) in kleine letter zetten;
 - indien het logo en de ondertitels in kleur worden afgedrukt (het mag ook in zwart/ wit) de volgende kleurcodes aanhouden:
 - bij keuze voor blauw: PMS 288, blauw in combinatie met goud: PMS 288 en PMS 872
2. Overige extra bepalingen: geen/zie bijlage.

Graag ontvang ik:

0 de aanvullingen op het Handboek tot wederopzegging (à f 0,50 per bladzijde exclusief verzendkosten).

De bijgevoegde factuur zal door mij binnen 21 dagen worden voldaan.

Naam: M / V

Functie:

Bedrijf/Instelling:

Postcode/Plaats:

Tel.: _____ Datum: _____

Handtekening:

Te zenden aan:

Firma Van Zijp

Kelvinstraat 61

2723 RJ Zoetermeer

Tel.: 079 - 341 78 81

Fax: 079 - 341 72 09

Voor inhoudelijke informatie:

Politie Hollands Midden

Stafbureau Politiezaken

Tel.: 071 - 45 95 95

Fax: 079 - 41 18 67

Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting

Postbus 1878

3000 BW Rotterdam

Tel.: 010 - 413 09 35

Fax: 010 - 411 42 11

